

ТМФВ

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ **09 (71)/2010**

Виходить 12 разів на рік. Заснований у 2000 році

Свідоцтво про державну реєстрацію
серія КВ № 6255 від 21.06.2002 р.
Засновник і видавець — ТОВ «ОВС»
Передплатний індекс 74667
ISSN 1993—7989

Головний редактор

Худолій О.М., кандидат педагогічних
наук, доцент

Редакційна колегія:

Бізін В.П., д-р пед. наук, професор
Єрмаков С.С., д-р пед. наук, професор
Камаєв О.І., д-р пед. наук, професор
Шиян Б.М., д-р пед. наук, професор
Куц О.С., д-р пед. наук, професор
Золотухіна С.Т., д-р пед. наук, професор
Дмитренко Т.О., д-р пед. наук, професор
Микитюк О.М., д-р пед. наук, професор
Мірошніченко В.І., канд. пед. наук,
доцент

Іващенко О.В., канд. пед. наук, доцент
(відповідальний секретар)

Коректор Бланк Є.Б.

Адреса редакції:

Україна, 61174 Харків, а/с 8692.

Тел.: (057) 756-73-38

e-mail: tmfv@tmfv.com.ua

http://www.tmfv.com.ua

Статті, опубліковані в журналі,
зараховуються як фахові відповідно
до постанови президії ВАК України від
14 листопада 2001 р. № 3-05/9.

*Бюлетень ВАК України. —
№ 6. — 2001. — С. 16.*

Підписано до друку 25.09.2010.

Формат 60×84 1/4. Папір офсетний. Гарнітура
Таймс. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 6,989.
Обл.-вид. арк. 7,25. Вид. № 09-2010.
Зам. № 115. Тираж 300 прим. Ціна договірна.

ТОВ «ОВС» Україна, 61003 Харків,
пл. Конституції, 18, к. 11.
Свідоцтво Держкомінформу України
Серія ДК № 331 від 08.02.2001 р.

Друкарня ТзОВ «Цифра принт».
61166, м. Харків, вул. Культури, 20-В

© «ОВС» ТОВ, оформлення, 2010

© «Теорія та методика фізичного виховання»,
2010

ЗМІСТ

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА В ШКОЛІ..... 3

Титаренко А.А. Особливості розвитку рухових здібностей у дівчаток
молодшого шкільного віку 3

Філенко Л. В., Філенко І. Ю., Кіреєв В. С. Комп'ютеризація
навчального процесу з фізичного виховання в середній школі
(на прикладі баскетболу) 14

«ВЧИТЕЛЬ» — ЖУРНАЛ У ЖУРНАЛІ 19

Про внесення змін до Закону України «Про фізичну культуру і спорт»
та інших законодавчих актів України 19

ЗАКОН УКРАЇНИ «Про фізичну культуру і спорт» 19

ФІЗКУЛЬТУРНА ОСВІТА 40

Сергієнко Л.П. Теорія навчання рухам: дерматогліфічні маркери
в прогнозі інтелектуального розвитку 40

Круглянський О., Кравчук Т. Використання музичного супроводу
в навчально-тренувальному процесі студентів факультету фізичної
культури, що спеціалізуються з тхеквондо 47

НАША ДОВІДКА..... 50

Інформаційне повідомлення про VII електронна Всеукраїнська
наукова конференція (24 березня 2011 року) «Моделювання складних
систем в області механіки людини, фізичного виховання і спорту» 50

Інформаційне повідомлення про VI Всеукраїнську наукову
конференцію (21—22 квітня 2011 року) «Актуальні проблеми
фізкультурної освіти» 51

Contents

PHYSICAL CULTURE AT SCHOOL	3
<i>Titarenco A.A.</i> Features of development of motive capabilities at the girlies of junior school age.....	3
<i>Filenko Ljudmila, Filenko Igor, Kireev Vitaly.</i> Computerization of educational process on a physical culture at secondary school (on the example of basket-ball)	14
«TEACHER» — MAGAZINE IN MAGAZINE	19
<i>About bringing</i> of changes to Law of Ukraine “About the physical culture and sport” and other legislative acts of Ukraine	19
LAW of UKRAINE About the physical culture and sport	19
ATHLETIC EDUCATION.....	40
<i>Serhiyenko L.P.</i> Theory of teaching of movements: dermatoglyphic markers in the prognosis of the intellectual development of an individual.....	40
<i>Kruglyanskiy O., Kravchuk T.</i> The use of musical accompaniment in the uchebno-trenirovochnom process of students of faculty of physical culture, that specialize with thekvondo	47
OUR HELP	50
<i>Information message</i> about VII the electronic Allukrainian scientific conference (on March, 24, in 2011) of «Design of the difficult systems in the region of mechanics of man, physical education and sport»	50
<i>Information message</i> about the VI Allukrainian scientific conference (on April, 21—22, in 2011) the «Actual problems of athletic education»	51

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА В ШКОЛІ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РУХОВИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДІВЧАТОК МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тітаренко А.А.

Кіровоградський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка

У статті розглядаються особливості розвитку рухових здібностей у дівчаток молодших класів. Встановлено, що у факторній структурі рухової підготовленості дівчаток 2—4 класів виділяються: «силова підготовленість», «швидко-кісно-силова підготовленість». На прояв рухових здібностей впливає фізичний розвиток.

Ключові слова: рухові здібності, дівчатка, молодші школярі.

Постановка проблеми. У процесі рухової підготовки школярів молодших класів соблива увага приділяється розвитку точних рухів, координації, загальній витривалості. Спостерігаються протиріччя між оцінкою окремого показника і багатомірною суттю рухової підготовленості. Виникає питання про доцільність розвитку сили у молодшому шкільному віці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зміна рухової підготовленості дітей молодшого шкільного віку розглядається в аспекті становлення рухової функції (С. Семибрат, В. Погребний [3], А. Гаврилюк [1]. С.І. Марченко [2]). За даними С. Семибрата, В. Погребного [3], Т. Скалій [4] молодший шкільний вік є найбільш сприятливим для розвитку пружкості, витривалості, координації і гнучкості. Встановлено, що у факторній структурі рухової підготовленості хлопчиків 2—4 класів виділяються: «силова підготовленість», «загальна витривалість», «координаційна підготовленість». На прояв рухових здібностей впливає фізичний розвиток [5].

У зв'язку з вищевикладеним, дослідження особливостей розвитку рухових здібностей у дівчаток молодших класів є актуальним.

Зв'язок з науковими програмами. Тема дослідження є складовою комплексної програми науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики фізичного виховання Харківського національного педагогічного університету з проблеми «Методологія і методика викладання спеціальних дисциплін у педвузі та загальноосвітній школі».

Мета дослідження — визначити особливості розвитку рухових здібностей у дівчаток молодшого шкільного віку

У роботі використані наступні **методи дослідження:** аналіз науково-методичної літерату-

ри, педагогічне тестування, методи математичної статистики.

Для оцінки розвитку рухових здібностей були використані:

1. Стрибок в довжину з місця (см).

Обладнання. Неслизька поверхня з лінією і розміткою в сантиметрах.

Опис проведення тестування. Учасник тестування стає на вихідну позицію так, щоб носками ніг торкатися цієї лінії, робить руками мах назад, потім різко виносить їх уперед, відштовхуючись ногами, стрибає якомога далі. Результатом тестування є дальність стрибка в сантиметрах, що вимірювалась від стартової лінії до місця торкання підлоги п'яткою ноги, яка знаходилась ближче до лінії. Вправа виконувалась дитиною по три рази, фіксувався кращий результат.

Загальні вказівки та зауваження. Тестування проводиться відповідно до правил змагань для стрибків у довжину з розбігу. Місце відштовхування і приземлення повинні перебувати на одному рівні.

2. Біг на середні та довгі дистанції. Біг 300 метрів (с).

Обладнання. Секундомір «51СД» (ГОСТ 5072-70), 2-го Московського часового заводу, виготовлений 20.01.1999 р. і прийнятий у відповідності до чинної технічної документації, вимірювана дистанція (вимірювати дистанцію слід по лінії, що проходить на відстані 15 см від внутрішнього краю доріжки), прапорець.

Опис проведення тестування. За командою «На старт!» учасники тестування стають перед стартовою лінією в положення високого старту. Коли всі готові до старту, за командою «Руш!» починають біг, намагаючись закінчити дистанцію якомога швидше. У разі потреби дозволяється переходити на ходьбу. Результатом

тестування є час подолання дистанції з точністю до секунди.

Загальні вказівки та зауваження. Бігова доріжка повинна бути рівною та в належному стані.

3. Спринтерський біг 30 метрів з високого старту (с).

Обладнання. Секундомір, відміряна дистанція, прапорець, фінішна стрічка.

Опис проведення тестування. За командою «На старт!» учасники тестування стають за стартову лінію в положення високого старту і зберігають нерухомий стан. За сигналом стартера вони повинні якнайшвидше подолати задану дистанцію, не знижуючи темпу бігу перед фінішем.

Загальні вказівки та зауваження. Дозволяється тільки одна спроба. У разі відсутності стартового пістолета подається команда «Руш!» з одночасним сигналом прапорцем для хронометристів. У забігу можуть брати участь двоє і більше учасників, але час кожного фіксується окремо. Бігова доріжка повинна бути прямою, в належному стані та розділена на окремі доріжки.

4. Нахил тулуба вперед із положення, сидячи (см).

Обладнання. Накреслена на підлозі лінія АБ і перпендикулярна до неї розмітка в сантиметрах (на повздовжній лінії) від 0 до 50 сантиметрів.

Опис проведення тестування. Учасник тестування сидить на підлозі босоніж так, щоб його п'ятки торкалися лінії АБ. Відстань між п'ятками — 20—30 см, ступні вертикально до підлоги. Руки лежать на підлозі між колінами долонями донизу. Партнер тримає ноги на рівні колін, щоб уникнути їх згинання. За командою «Можна!» учасник тестування плавно нахиляється вперед, не згинаючи ніг, намагається доторкнутися руками якомога далі. Положення максимального нахилу слід утримувати протягом 2 секунд, фіксуючи пальці на розмітці. Вправа повторюють тричі. Результатом тестування є позначка на перпендикулярній розмітці в сантиметрах, до якої учасник дотягнувся кінчиками пальців рук у кращих із трьох спроб.

Загальні вказівки й зауваження. Вправа повинна виконуватися плавно. Якщо учасник згинає ноги в колінах, спроба не зараховується.

5. Підтягування у змішаному висі на канаті (разів).

Обладнання. Канат діаметром 2—3 см, два гімнастичних мата, магnezія.

Опис проведення тестування. Учасник тестування, сидячи ноги нарізно на гімнастичному маті з опором ногами (на ширині плеч) об інший мат, край якого поєднаний з проекцією канату, узявшись руками за канат змішаним хватом на висоті випрямлених рук. За командою «Можна!», згинаючи руки він, підтягується піднімаючи тулуб не рухаючи ногами до такого положення, аби його

підборіддя було на рівні хвата рук. Слідкувати, щоб ноги не згиналися у колінних суглобах. Потім учасник повністю випрямляє руки, опускаючись у сід. Вправа повторюється стільки разів, скільки в учасника вистачить сил. Результатом тестування є кількість безпомилкових підтягувань, під час яких не порушена жодна умова.

Загальні вказівки й зауваження. Кожному учасникові дозволяється лише один підхід до перекладини. Не дозволяється розгойдуватися під час підтягування, робити допоміжні рухи ногами, руками. Тестування припиняється, якщо учасник робить зупинку на 2 і більше секунди або йому не вдається зафіксувати потрібного положення більше як 2 рази підряд.

6. Човниковий біг 4×9 метрів (с).

Обладнання. Секундомір, рівна бігова доріжка, завдовжки 9 метрів, обмежена двома паралельними лініями, за кожною лінією — 2 півкола радіусом 50 см з центром на лінії, 2 дерев'яні кубики (50×50 см).

Опис проведення тестування. За командою «На старт!» учасник займає положення високого старту за стартовою лінією. За командою «Руш!» він пробігає 9 метрів до другої лінії, бере один із двох кубиків, що лежать у колі, повертається бігом назад і кладе його в стартове коло. Потім біжить за другим кубиком і, взявши його, повертається назад і кладе в стартове коло. Результатом тестування є час від старту до моменту, коли учасник тестування поклав другий кубик у стартове коло.

Загальні вказівки й зауваження. Результат учасника визначається за кращою з двоє спроб. Кубик у півколо слід класти, а не кидати. Якщо кубик кинуть, спроба не зараховується. Бігова доріжка повинна бути рівною, в належному стані, не слизько.

Для оцінки рівня розвитку кожної з форм прояву здібності спритності використовувався ряд тестів запропонованих С.А.Дешле, В.В.Черняєвим. Так здатність до швидкого засвоєння нових рухів і координацію ми оцінювали за показниками тесту №7.

7. Вправи на поєднання рухів руками, тулубом і ногами (в балах).

Другий клас — одночасно однонаправлені рухи рук при ходьбі; третій клас — одночасно різнонаправлені рухи рук при ходьбі; четвертий клас — рухи рук, які виконуються по черзі в ходьбі.

Опис проведення тестування.

Другий клас. Після показу 2—3 повторень учні виконують наступні вправи: в.п. — о.с. 1-2 — два кроки, руки вперед; 3—4 — два кроки, руки в сторони; 5—6 — два кроки, руки вгору; 7—8 — два кроки, руки вниз (повторити два рази).

Третій клас. в.п. — о.с. 1 — крок лівою, руки — праву вперед, ліву в сторону; 2 — в.п.; 3 — крок

правою, руки — ліву вперед, праву в сторону; 4 — в.п. вправу повторити 4 рази підряд.

Четвертий клас. в.п. — о.с. 1 — крок лівою, праву руку вперед; 2 — крок правою, ліву руку вперед; 3 — крок лівою, праву руку в сторону; 4 — крок правою, ліву руку в сторону; 5 — крок лівою, праву руку в гору; 6 — крок правою, ліву руку в гору; 7 — крок лівою, праву руку вниз; 8 — крок правою, ліву руку вниз. Вправа виконується два рази. Результатом тестування є кількість допущених помилок, впевненість і чіткість виконання вправи.

Загальні вказівки й зауваження. Рухи повинні бути злитими і точними. При відхиленні рук від указаних положень більше 30°, порушення постави, неузгодженості в рухах рук і ніг завдання вважається не виконаним.

8. Час збереження стійкого положення — стійка на одній нозі з закритими очима (с).

Даний тест використовувався для оцінки статичної рівноваги.

Обладнання. Секундомір.

Опис проведення тестування. За командою учасник приймає вихідне положення — стійка на одній нозі, інша зігнута та торкається п'ятою колінного суглоба, стегно відведено в сторону, руки на пояс. Відлік часу починається по секундоміру, який вмикається в момент, коли учень закриває очі. Результатом тестування є час від включення секундоміру до втрати рівноваги.

Загальні вказівки й зауваження. Учень повинен виконувати вправу з повністю закритими очима, а не примружувати їх. Коліно відводити чітко в сторону. Вихідне положення приймається з відкритими очима.

9. Ходьба по прямій лінії після 5 обертів. Даний тест використовувався для оцінки динамічної рівноваги на фоні вестибулярного подразнення.

Обладнання. Накреслена на підлозі пряма лінія п'ятиметрового відрізка АБ і перпендикулярна до неї розмітка в сантиметрах (у кінці даного відрізка) від 0 до 300 сантиметрів.

Опис проведення тестування. Учасник, після п'яти поворотів на 360° із закритими очима, які виконує на протязі 10 секунд у положенні нахилу тулуба вперед, проходить п'ятиметровий відрізок без зорового контролю. Результатом тестування є оцінка динамічної рівноваги, яка визначається за величиною відхилення від прямої лінії після проходження п'ятиметрового відрізка.

Загальні вказівки й зауваження. Учень виконує повороти і проходить дистанцію під контролем того, хто тестує. Керівник тестування зупиняє учня обличчям до лінії та супроводжує по дистанції.

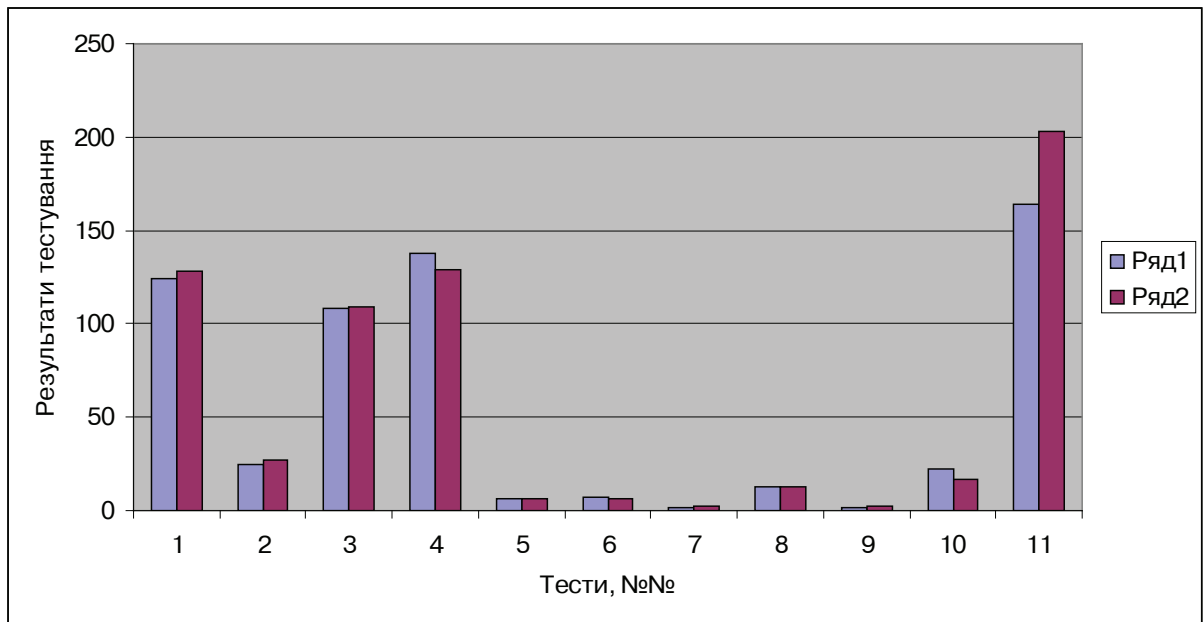
Методи математичної статистики. Лінійний дискримінантний аналіз використовувався для побудови вирішальних правил по навчальним вибіркам або, в іншій термінології, розпізнання образів «з вчителем».

Таблиця 1

Вікові зміни рухової підготовленості дівчаток 2 і 3 класів (N=20)

№ теста	Назва	2 клас		3 клас		t	t ²
		M	s	M	s		
1	Рост, см	124,25	3,96	128,50	4,63	9,74	3,12
2	Маса тіла, кг	24,45	4,26	27,10	4,59	3,58	1,89
3	Стрибок у довжину з місця, см	108,00	12,61	109,25	13,21	0,09	0,31
4	Біг 300 м, с	137,70	16,10	129,05	13,71	3,35	1,83
5	Біг 30 м, с	6,61	0,32	6,53	0,40	0,37	0,61
6	Нахил тулуба, см	7,15	7,30	6,60	5,71	0,07	0,27
7	Підтягування у змішаному висі на канаті, рази	1,95	1,23	2,70	1,49	3,00	1,73
8	Човниковий біг 4×9 м, с	13,06	0,82	12,94	0,69	0,27	0,52
9	Вправи на поєднання, кількість помилок	1,35	1,35	2,60	1,60	7,12	2,67
10	Час збереження стійкого положення, с	22,65	13,37	16,48	16,21	1,72	1,31
11	Ходьба по прямій лінії після 5 обертів, помилка в см	163,85	143,15	202,75	167,65	0,62	0,79

Примітки: t² — фактичне = 48,9636; t² — критичне = 34,3357; число ступенів свободи = 11 і 28 для багатовимірного t-критерія; число ступенів свободи = 38 для t-критерія Стьюдента

Рис. 1. Вікові зміни рухової підготовленості дівчаток 2 і 3 класів (ряд 1 — результати дівчаток 2 класу; ряд 2 — результати дівчаток 3 класу)

У контексті нашої роботи під «образом» розумівся окремих школяр, описаний набором рухових характеристик і віднесений до одного з класів: «еталонного» або «не еталонного». Вирішальні правила, побудовані на основі лінійних вирішальних функцій, призначені для оптимальної класифікації піддослідних на задані групи. Нам потрібно було визначити до якої з груп належать школярі молодших класів після року занять.

Факторний аналіз використовувався для визначення структури рухової підготовленості хлопчиків молодших класів.

Організація дослідження. У дослідженні прийняли участь дівчатка 2—4 класів (2 клас — 20 чоловік, 3 клас — 39 чоловік, 4 клас — 19 чоловік).

Результати дослідження. У таблицях 3.12, 3.13 наведені результати рухової підготовленості дівчаток молодших класів. Аналіз динаміки результатів тестування у лонгітюдних дослідженнях (2 і 3 клас; 3 і 4 клас) показав, що за комплексом тестів школярі третього класу показують кращі результати ніж школярі другого класу.

За результатами багатовимірного критерія Хотеллінга дівчатка другого і третього класу статистично достовірно відрізняються по комплексу тестів ($t^2_{\phi} > t^2_{\kappa}$).

Статистично достовірно кращі результати спостерігаються у дівчаток третього класу по таким тестам, як «біг 300 м, с», «підтягування у змішаному висі на канаті ($p < 0,05$). За антропометричними даними дівчатка третього класу статистично достовірно відрізняються від дівчаток другого класу (див. табл. 1, рис. 1).

Таким чином, в лонгітюдних дослідженнях встановлено, що у дівчаток в період з другого по третій клас статистично достовірно зростають ріст і маса тіла, покращуються результати в тестах «біг 300 м» і «підтягування у змішаному висі на канаті». Результати тесту у виконанні «вправ на поєднання» погіршуються. У тестах «біг 30 м», «нахил тулуба», «човниковий біг 4×9 м», «час збереження стійкого положення», «ходьба по прямій лінії після 5 обертів» результати змінюються статистично не достовірно.

За результатами багатовимірного критерія Хотеллінга дівчатка третього і четвертого класу статистично достовірно відрізняються по комплексу тестів ($t^2_{\phi} > t^2_{\kappa}$).

Аналіз результатів тестування рухової підготовленості школярів третього і четвертого класу показує статистично достовірні розбіжності по антропометричним показникам (ріст і маса тіла) і результатам в бігу на 300 м (табл. 2, рис. 2).

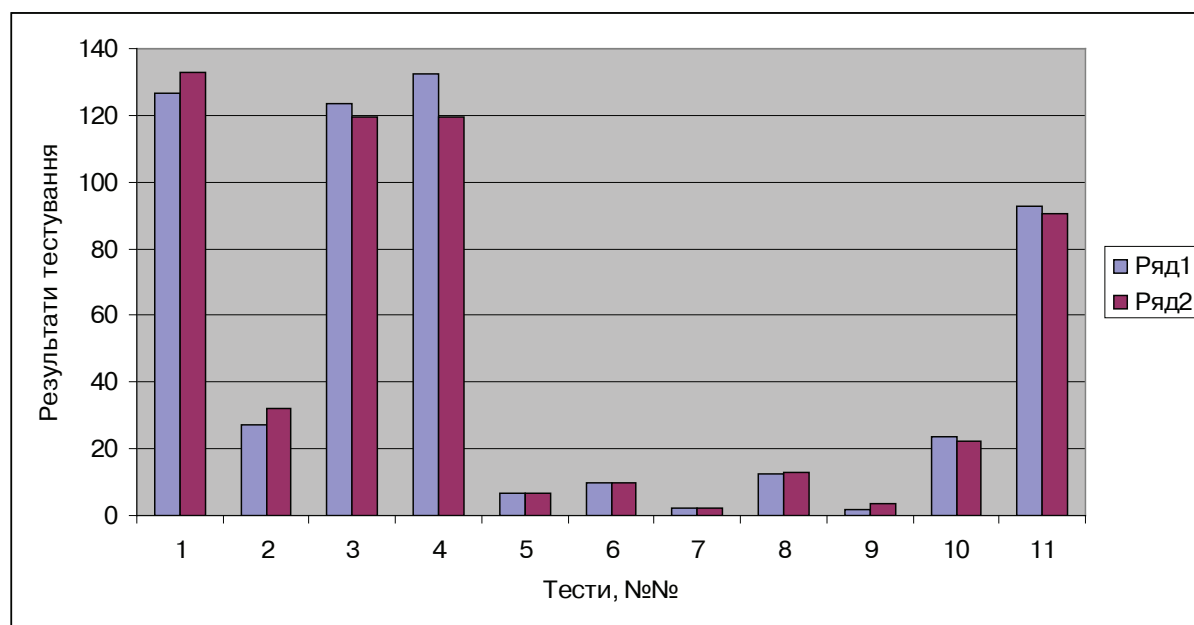
Таким чином, в лонгітюдних дослідженнях встановлено, що у дівчаток в період з третього по четвертий клас статистично достовірно зростають ріст і маса тіла, покращуються результати в тесті «біг 300 м». Результати тестування у виконанні «вправ на поєднання», «човниковий біг 4×9 м» погіршуються. У тестах «біг 30 м», «нахил тулуба», «час збереження стійкого положення», «ходьба по прямій лінії після 5 обертів» результати змінюються статистично не достовірно.

Результати факторного аналізу наведені в таблицях 3—5. У дівчаток другого класу виділяється три фактора (табл. 3). Перший фактор характери-

Вікові зміни рухової підготовленості дівчаток 3 і 4 класів (N=19)

№ теста	Назва	3 клас		4 клас		t	t ²
		M	s	M	s		
1	Рост, см	126,53	4,29	133,05	4,18	22,56	4,75
2	Маса тіла, кг	27,18	3,73	32,03	4,41	13,35	3,65
3	Стрибок у довжину з місця, см	123,42	8,85	119,68	10,13	1,47	1,21
4	Біг 300 м, с	132,37	13,49	119,63	17,78	6,19	2,49
5	Біг 30 м, с	6,71	0,44	6,87	0,32	1,78	1,33
6	Нахил тулуба, см	9,89	2,62	9,74	2,54	0,04	0,19
7	Підтягування у змішаному висі на канаті, рази	2,42	1,64	2,11	1,05	0,50	0,71
8	Човниковий біг 4×9 м, с	12,45	0,52	12,75	0,60	2,83	1,68
9	Вправи на поєднання, кількість помилок	1,95	1,35	3,68	1,38	15,39	3,92
10	Час збереження стійкого положення, с	23,66	11,96	22,26	12,45	0,13	0,35
11	Ходьба по прямій лінії після 5 обертів, помилка в см	92,68	84,78	90,47	80,48	0,01	0,08

Примітки: t²- фактичне= 66,6345; t²- критичне= 35,0308; число ступінів свободи= 11 и 26 для багатовимірного t-критерія; число ступінів свободи= 36 для t-критерія Стьюдента

Рис. 2. Вікові зміни рухової підготовленості дівчаток 3 і 4 класів (ряд 1 — результати дівчаток 3 класу; ряд 2 — результати дівчаток 4 класу)

зує рухову підготовленість, з фактором найвищу кореляцію має тест 9 «Вправи на поєднання», який характеризує координаційну спрямованість рухової підготовленості. Фактор отримав назву «координаційна підготовленість».

Другий фактор характеризує швидко-сило-ву підготовленість (тест 5 «Біг 30 м»; 0,792), кор-

динаційну підготовленість (тест 8 «Човниковий біг 4×9 м»; 0,655) і силову підготовленість (тест 7 «Підтягування у змішаному висі на канаті»; -0,559). Фактор отримав назву «швидко-силова підготовленість».

Третій фактор деталізує другий. З найбільшими коефіцієнтами до нього входять показники гнуч-

Таблиця 3

Факторний аналіз рухової підготовленості дівчаток 2 класів. Факторна матриця після обертання ($n=20$)

№ теста	Назва	Фактори			Спільності
		1	2	3	h^2
1	Рост, см	0,795			0,638
2	Маса тіла, кг	0,466	0,428		0,466
3	Стрибок у довжину з місця, см	-0,398		0,502	0,479
4	Біг 300 м, с	0,330			0,179
5	Біг 30 м, с		0,792		0,672
6	Нахил тулуба, см			0,738	0,551
7	Підтягування у змішаному висі на канаті, рази		-0,559	0,600	0,696
8	Човниковий біг 4×9 м, с	0,488	0,655		0,694
9	Вправи на поєднання, кількість помилок	0,833			0,729
10	Час збереження стійкого положення, с		-0,352		0,142
11	Ходьба по прямій лінії після 5 обертів, помилка в см	-0,380			0,145
		2,259	1,751	1,381	5,391
		41,911	32,480	25,609	49,01%

Таблиця 4

Факторний аналіз рухової підготовленості дівчаток 3 класів. Факторна матриця після обертання ($n=20$)

№ теста	Назва	Фактори			Спільності
		1	2	3	h^2
1	Рост, см		0,817		0,745
2	Маса тіла, кг		0,742		0,662
3	Стрибок у довжину з місця, см	-0,449	-0,314	0,404	0,463
4	Біг 300 м, с	0,623			0,502
5	Біг 30 м, с	0,759			0,605
6	Нахил тулуба, см			0,760	0,633
7	Підтягування у змішаному висі на канаті, рази			0,830	0,733
8	Човниковий біг 4×9 м, с	0,564	0,480		0,551
9	Вправи на поєднання, кількість помилок			-0,308	0,162
10	Час збереження стійкого положення, с	-0,596			0,357
11	Ходьба по прямій лінії після 5 обертів, помилка в см		-0,405		0,230
		2,125	1,823	1,696	5,644
		37,656	32,295	30,049	51,31%

Таблиця 5

Факторний аналіз рухової підготовленості дівчаток 4 класів. Факторна матриця після обертання (n=22)

№ теста	Назва	Фактори			Спільності
		1	2	3	h ²
1	Рост, см	0,437		-0,752	0,776
2	Маса тіла, кг			-0,656	0,431
3	Стрибок у довжину з місця, см	0,827			0,732
4	Біг 300 м, с	0,407	0,598		0,526
5	Біг 30 м, с				0,103
6	Нахил тулуба, см		-0,461		0,215
7	Підтягування у змішаному висі на канаті, рази		-0,709		0,529
8	Човниковий біг 4×9 м, с		0,430		0,205
9	Вправи на поєднання, кількість помилок			-0,599	0,456
10	Час збереження стійкого положення, с	0,440	0,463		0,409
11	Ходьба по прямій лінії після 5 обертів, помилка в см	-0,749			0,584
		1,910	1,623	1,434	4,967
		38,459	32,679	28,862	45,16%

кості (тест 6 «Нахил тулуба»; 0,738), силової підготовленості (тест 7 «Підтягування у змішаному висі на канаті»; 0,600), швидко-силової підготовленості (тест 3 «Стрибок у довжину з місця»; 0,502).

Аналіз спільностей показує, що в руховій підготовленості дівчаток 2 класу найбільш інформативними є координаційні здібності (тест 9 «Вправи на поєднання»; тест 8 «Човниковий біг 4×9 м»), силові здібності (тест 7 «Підтягування у змішаному висі на канаті»).

У дівчаток третього класу виділилося три фактора (табл. 4). Перший фактор характеризує швидко-силову підготовленість школярів. З фактором має високу кореляцію результат в бігу на 30 м (0,759), «біг 300 м (0,623), «час збереження стійкого положення» (-0,596), «човниковий біг 4×9 м». У відповідності до тесту, який має найвищу кореляцію фактор отримав назву «швидко-силова підготовленість».

Другий фактор характеризує фізичний розвиток дівчаток. З фактором найбільшу кореляцію має зріст (0,817), маса тіла (0,742). Фактор отримав назву «фізичний розвиток».

Третій фактор характеризує розвиток відносної сили (тест 7 «Підтягування у змішаному висі на канаті»; 0,830) і гнучкості (тест 6 «Нахил тулуба»; 0,760). У відповідності до тесту, який має найвищу кореляцію фактор отримав назву «силова підготовленість».

Аналіз спільностей показує, що в руховій підготовленості дівчаток 3 класу найбільш інформативними є силові здібності (тест 7 «Підтягування у змішаному висі на канаті») і показники фізичного розвитку.

У дівчаток четвертого класу виділилося три фактора (табл. 5). Перший фактор характеризує швидкісну силу (тест 3 «Стрибок у довжину з місця»; 0,827) і вестибулярну стійкість (тест 11 «Ходьба по прямій лінії після 5 обертів»; -0,749). Фактор отримав назву «швидко-силова підготовленість».

Другий фактор найбільшу кореляцію має з показником, що характеризує силові здібності дівчаток (тест 7 «Підтягування у змішаному висі на канаті»; -0,709). Фактор отримав назву «силова підготовленість».

Третій фактор найбільшу кореляцію має з показниками фізичного розвитку (тест 1 «Рост»; -0,752; тест 2 «Маса тіла»; -0,656). Фактор отримав назву «фізичний розвиток».

Аналіз спільностей показує, що в руховій підготовленості дівчаток 4 класу найбільш інформативними є швидко-силові здібності (тест 3 «Стрибок у довжину з місця»; 0,732) і показники фізичного розвитку.

Таким чином, факторний аналіз дозволив встановити, що у факторній структурі рухової підготовленості дівчаток 2—4 класів виділяються: «силова підготовленість», «швидко-силова під-

Таблиця 6

Класифікація дівчаток першої (2 клас) і другої (3 клас) групи на класи за рівнем рухової підготовленості

Номер спостереження	Група 1 (2 клас)		Група 2 (3 клас)	
	Значення функції	Класифікація	Значення функції	Класифікація
1	3,399768	2	-4,325779	2
2	3,158574	1	-0,037091	2
3	2,973593	1	-4,616915	2
4	3,082121	1	-2,038125	2
5	5,354993	1	-1,351231	1
6	1,455237	1	-2,139736	2
7	2,066183	1	-1,061815	2
8	1,893982	1	-3,982404	2
9	1,391041	1	-2,577269	2
10	3,428180	1	-1,392427	2
11	4,317129	2	-1,700014	2
12	3,886544	1	-2,658106	2
13	-0,033114	2	-3,263229	2
14	0,062261	1	-4,242729	2
15	-0,205095	1	-0,071072	2
16	-1,275151	1	-5,833360	2
17	6,635214	1	2,989482	2
18	6,719507	1	-1,583761	2
19	-0,337015	1	-6,336136	2
20	0,989603	1	-2,741839	2

Таблиця 7

Оцінка якості класифікації хлопчиків першої (2 клас) і другої (3 клас) групи за рівнем рухової підготовленості

	Відсоток помилок	Кількість помилок	
		правильно	неправильно
Група-1	25	16	4
Група-2	5	19	1

готовленість». На прояв рухових здібностей впливає фізичний розвиток.

Для більш детального вивчення особливостей рухової підготовленості дівчаток 2—4 класу був використаний дискримінантний аналіз. Результати аналізу наведені в таблицях 6—10.

Аналіз багатовимірного середнього для дівчаток другого і третього класу свідчить, що за сукупністю вимірів дівчатка третього класу статистично достовірно відрізняються від дівчаток другого класу (табл. 6, 8). Дівчатка першої групи (другий клас) за рівнем рухової підготовленості у 75 % випадках класифікуються як такі, що належать до першого класу. Дівчатка другої групи (третій клас) за рів-

нем рухової підготовленості у 95 % випадках класифікуються як такі, що належать до другого класу (табл. 7).

Отже результати наведені в табл. 1 (рис. 3.3) і дискримінантний аналіз дозволяють стверджувати, що динаміку рухової підготовленості дівчаток в період з другого по третій клас визначають: «силово підготовленість», «швидкісно-силово підготовленість» і «фізичний розвиток».

Аналіз багатовимірного середнього для дівчаток третього і четвертого класу свідчить, що за сукупністю вимірів дівчатка третього класу статистично достовірно відрізняються від дівчаток четвертого класу (табл. 9, 10, 11). Дівчатка першої

Таблиця 8

Оцінки для коефіцієнтів дискримінантної функції класифікації дівчаток за рівнем рухової підготовленості

№ теста	Назва	Значення коефіцієнтів
1	Рост, см	-0,4508
2	Маса тіла, кг	-0,0743
3	Стрибок у довжину з місця, см	-0,1107
4	Біг 300 м, с	0,0665
5	Біг 30 м, с	-3,7422
6	Нахил тулуба, см	0,1029
7	Підтягування у змішаному висі на канаті, рази	-0,4030
8	Човниковий біг 4×9 м, с	1,9530
9	Вправи на поєднання, кількість помилок	-0,8332
10	Час збереження стійкого положення, с	0,1053
11	Ходьба по прямій лінії після 5 обертів, помилка в см	-0,0010

Примітки: пороговий критерій = -61,2374; багатовимірне середнє групи 1 = -58,7893; багатовимірне середнє групи 2 = -63,6856; t^2 фактичне= 48,9636; t^2 критичне= 34,3357

Таблиця 9

Класифікація дівчаток першої (3 клас) і другої (4 клас) групи на класи за рівнем рухової підготовленості

Номер спостереження	Група 1 (3 клас)		Група 2 (4 клас)	
	Значення функції	Класифікація	Значення функції	Класифікація
1	2,118670	1	-6,807840	2
2	6,217938	1	-4,005637	2
3	1,316761	1	-4,059115	2
4	3,215417	1	-1,066790	2
5	5,475439	1	-4,743705	2
6	4,214010	1	-1,186170	2
7	5,590723	1	-0,653684	2
8	4,367367	1	-2,178896	2
9	3,811253	1	-6,020191	2
10	6,691511	1	-1,165726	2
11	-0,188194	2	-7,469180	2
12	4,227397	1	-3,602411	2
13	2,844099	1	1,057993	1
14	-0,921956	2	-8,932064	2
15	7,422132	1	-0,100439	2
16	2,477973	1	-5,275309	2
17	-1,733956	2	-3,456252	2
18	4,458177	1	-5,788630	2
19	5,029713	1	-1,180428	2

групи (третьої клас) за рівнем рухової підготовленості у 84,3 % випадках класифікуються як такі, що належать до першого класу. Дівчатка другої групи (четвертий клас) за рівнем рухової підготовленості

у 94,7 % випадках класифікуються як такі, що належать до другого класу (табл. 10).

Отже результати наведені в табл. 2 (рис. 3.4) і дискримінантний аналіз дозволяють стверджува-

Таблиця 10

Оцінка якості класифікації дівчаток першої (3 клас) і другої (4 клас) групи за рівнем рухової підготовленості

	Відсоток помилок	Кількість помилок	
		правильно	неправильно
Група-1	15,7	16	3
Група-2	5,3	18	1

Таблиця 11

Оцінки для коефіцієнтів дискримінантної функції класифікації дівчаток за рівнем рухової підготовленості

№ теста	Назва	Значення коефіцієнтів
1	Рост, см	-0,5660
2	Маса тіла, кг	0,1194
3	Стрибок у довжину з місця, см	0,0917
4	Біг 300 м, с	0,1120
5	Біг 30 м, с	-4,9203
6	Нахил тулуба, см	-0,1216
7	Підтягування у змішаному висі на канаті, рази	0,4332
8	Човниковий біг 4×9 м, с	-0,3386
9	Вправи на поєднання, кількість помилок	-0,5963
10	Час збереження стійкого положення, с	0,0191
11	Ходьба по прямій лінії після 5 обертів, помилка в см	0,0079

Примітки: пороговий критерій = -83,0733; багатовимірне середнє групи 1 = -79,5663; багатовимірне середнє групи 2 = -86,5804; t^2 фактичне = 66,6345; t^2 критичне = 35,0308

Нова книжка

Гогін О.В.

Г58 Легка атлетика: Навчальний посібник. — Харків: «ОВС», 2010. — 395 с.
ISBN 966-7858-57-X.

В основу навчального посібника покладено системно-структурний підхід, який в найбільшій мірі дозволяє вирішити їх цільову направленість. Наведені матеріали тісно пов'язані зі змістом інших навчальних дисциплін, які вивчаються на факультеті фізичного виховання.

Для студентів факультетів фізичного виховання педагогічних навчальних закладів.

ти, що динаміку рухової підготовленості дівчаток в період з третього по четвертий клас визначають: «силова підготовленість», «швидкісно-силова підготовленість» і «фізичний розвиток».

Таким чином, використання рівнянь дискримінантої функції (табл. 8, 10), дає можливість більш точно оцінити рівень розвитку рухових здібностей і акцентувати увагу на розвитку сили у дівчаток молодшого шкільного віку.

Висновки

1. У факторній структурі рухової підготовленості дівчаток 2—4 класів виділяються: «силова підготовленість», «швидкісно-силова підготовленість». На прояв рухових здібностей впливає фізичний розвиток.
2. Дискримінантний аналіз дозволяє стверджувати, що рухову підготовленість дівчаток 2—4 класу визначають: «силова підготовленість», «швидкісно-силова підготовленість» і «фізичний розвиток».

Перспективою подальших розвідок є встановлення закономірностей програмування розвитку сили у дітей молодшого шкільного віку.

Список літератури

1. *Гаврилюк А.* Порівняльний аналіз індивідуальних рівнів фізичної підготовленості молодших школярів м. Луцька // Молода спортивна наука України: Зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту: У 4-х т. — Львів: НВФ «Українські технології», 2006. — Т. 1. — С. 54—59.
2. *Марченко С.І.* Моделювання розвитку швидкості у школярів 2—4 класів засобами рухливих ігор // Теорія та методика фізичного виховання. — Харків: ОВС, 2009. — № 10. — С. 10—15.
3. *Сембрат С.* Вікова спрямованість виборчого і комплексного планування педагогічних дій при удосконаленні фізичних здібностей дітей молодшого шкільного віку / Сембрат С., Погребний В. // Молода спортивна наука України: Зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту: У 4-х т. — Львів: НВФ «Українські технології», 2006. — Т. 1. — С. 29—34.
4. *Скалій Тетяна.* Нові підходи до оцінки розвитку координаційних здібностей школярів 7—17 років // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. праць / за ред. проф. Єрмакова С.С.— Харків, 2006. — № 4. — С. 172—176.
5. *Худолій О.М.* Особливості розвитку рухових здібностей у хлопчиків молодшого шкільного віку / Худолій О.М., Титаренко А.А. // Теорія та методика фізичного виховання. — Х.: ОВС, 2010. — № 8. — С. 3—12.

Надійшла до редакції 20.09.2010 р.

Титаренко А.А. Особенности развития двигательных способностей у девочек младшего школьного возраста. В статье рассматриваются особенности развития двигательных способностей у девочек младших классов. Встановлено, что в факторной структуре двигательной подготовленности девочек 2—4 классов выделяются: «силовая подготовленность», «скоростно-силовая подготовленность». На проявление двигательных способностей влияет физическое развитие.

Ключевые слова: двигательные способности, девочки, младшие школьники.

Titarenko A.A. Features of development of motive capabilities at the girlies of junior school age.

In article features are considered of development of motive capabilities at the girlies of junior classes. Vстановлено, that in the factor structure of motive preparedness of girlies of 2—4 classes are selected: «power preparedness», «speed-power preparedness». On the display the physical development influences of motive capabilities.

Keywords: motive capabilities, girlies, junior schoolboys.

КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ (НА ПРИКЛАДІ БАСКЕТБОЛУ)

Філенко Л. В., Філенко І. Ю., Кіреєв В. С.

Харківська державна академія фізичної культури

У дослідженні представлені результати розробки та впровадження комп'ютерного навчального посібника з баскетболу в навчальний процес з фізичної культури учнів 5-6 класів. Аналізуються загальні аспекти інформатизації створення програмних продуктів підготовки спортсменів, надається алгоритм використання сучасних технологій підготовки мультимедійних навчальних комплексів в тренувальній діяльності, описується процес створення навчальної програми. Проведено експериментальне впровадження розробки в навчальному процесі та досліджено вплив інформаційних технологій навчання на рівень фізичного розвитку дітей та їх технічної майстерності в баскетболі.

Ключові слова: комп'ютеризація, програма, баскетбол, навчання, моделювання, біомеханіка.

Вступ. Сучасні науковці акцентують увагу на підвищення оздоровчого впливу занять фізичними вправами на широкі маси населення [8]. Для вирішення такої глобальної проблеми, на думку С.С. Єрмакова, найбільш ефективними засобами є, перш за все, спортивні ігри, одним видом з яких є баскетбол [2].

На думку Ж.Л. Козіної [4], при навчанні елементам техніки в баскетболі важливе значення має чітке осмислення учнями основних рухових компонентів елемента. Основою для фіксування в свідомості учнів деталей виконання елементів техніки є образне представлення необхідної дії або комплексу дій, що складають технічний елемент. Для вирішення даної проблеми необхідні статичні і динамічні моделі елементів спортивної техніки. Сучасний рівень вимог до підготовки школярів і труднощі, які пов'язані з необхідністю індивідуального підходу до розвитку фізичних якостей, на думку В.О. Кашуби та І.В. Хмельницької, потребують пошук і застосування ефективного, інформативного, інтегрального і доступного методу регуляції залучення фізичних вправ, а також ефективного методу індивідуалізованого контролю фізичних навантажень засобами біомеханічно змодельованих вправ [3, 7].

Ашанін В.С. одним з поширених методів пізнання біомеханічних процесів в баскетболі виділяє моделювання. Він вказує, що використання комп'ютерних програм біомеханічного моделювання дій гравців як засіб навчання є інноваційною технологією в сучасному баскетболі, яка дозволяє відтворювати найскладніші елементи та їх комбінації, надає можливість перегляду технічних вправ в уповільненому схематичному режимі та розкриває додаткові когнітивні можливості осмислення матеріалу дітям-візуалам [1].

Наукове дослідження виконано згідно теми Зведеного плану 2.1.4. «Науково-методичні основи використання інформаційних технологій при підготовці фахівців галузі ФКС» (номер держреєстрації №0106U011994) під керівництвом професора Ашаніна В.С.

Мета та методи дослідження: оптимізація фізичного виховання учнів середньої школи засобами комп'ютерного навчального посібника з баскетболу. Для вирішення поставлених завдань та досягнення цілі дослідження використовувались методи аналізу літературних джерел, спостереження за навчально-виховним та тренувальним процесами у учнів 172 гімназії м.Харкова, моделювання біомеханічних параметрів рухів баскетболістів, програмування комп'ютерного навчального посібника з баскетболу з елементами біомеханічних моделей, математико-статистична обробка отриманих результатів дослідження.

Результати дослідження та їх обговорення. Відсутність ефективних мультимедійних продуктів в сучасному фізичному вихованні та спорті зумовило створення навчальної програми, яку можна використовувати при навчанні технічним елементам в баскетболі. В ході проведення дослідження було розроблено комп'ютерну навчальну програму з баскетболу із застосуванням відеозйомки виконання баскетболістами технічних прийомів з подальшою комп'ютерною обробкою даних та створення біомеханічних моделей основних рухів спортсмена в програмах «Pinnacle Studio5» та «Adobe Photoshop». Розроблена програма була надана кожному учневі, що приймав участь у дослідженні, на CD-R дисках для самостійного використання, а також відбулась демонстрація навчального матеріалу через відеопроєктор перед початком уроків у спортивній залі. Програму можна застосовувати як на початку освоєння рухової дії на першому етапі, так і на етапі

поглибленого розучування рухів. Використовуючи розроблену програму, учні зможуть самостійно вивчити складну рухову дію, а вчителі застосовувати її як на навчальних заняттях, так і в позакласній роботі, спортивних секціях.

Кінограми і анімації, які показуються в уповільненому темпі, дають загальні уявлення про складну рухову дію, а поділ рухів на фази і їх коментування дозволяють вчителю краще пояснити учням порядок виконання кожного елементу вправи, що надає учням можливість зрозуміти як виконувати рухи, окремі фази рухової дії.

Представлена комп'ютерна навчальна програма належить до типу мультимедійних проєктів — комп'ютерних презентацій та складається з електронних сторінок — слайдів, які містять мультимедійні об'єкти. Структурно презентація складається з головної сторінки, сторінки «Кінограми», сторінки «Пояснення Кінограми», сторінки «Анімації». Презентація різних елементів в баскетболі складається з головної сторінки і змісту методики навчання. Відеофільм складається з 21-го слайда, на яких відображено 21 навчальну вправу і 3 додаткові вправи з роз'ясненням: ведення м'яча, передача і ловля м'яча, штрафні кидки в кільце, зупинки м'яча різними видами; ці вправи демонструють всі ключові рухи спортивної дії. Слайди створені в програ-

мі Pinnacle (рис. 1). Початкові кінограми рухових дій були вирізані з відео і оброблені за допомогою комп'ютерної програми Adobe Photoshop (очищення від надлишкової інформації, розфарбовування). Фон слайдів був створений в комп'ютерній програмі Pinnacle з використанням зображень, отриманих з відкритих джерел мережі Інтернет (рис. 2).

Для здійснення навігації між слайдами застосовувалися кнопки керування і гіперпосилання. В програмі титри розміщені перед кожною окремою вправою, на деяких титрах розписано як виконати елемент так, щоб учень максимально правильно зрозумів виконання цієї вправи. Аудіосупровід використаний як для пояснення вправ так і для їх нумерації шляхом розподілення голосу під кожен вправу окремо (рис. 3).

Алгоритм створення програми закінчується після операцій нарізання відео, створення і оформлення титрів, підгонки нарізаного відео, розміщення фрагментів на лінії «сценарію», монтажу відео в режимі виводу фільму та запису файлу у формат .avi. (рис. 4).

Пропонована розробка базується на мультиплікаційних анімаціях, що забезпечує безпосереднє наочно-образне сприйняття при вивченні і вдосконаленні техніки гри в баскетбол, що розраховано на вікову категорію досліджуваних. Деякі вправи

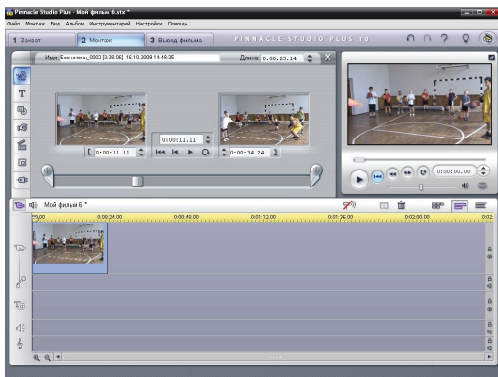

Рис. 1. Обробка відеоінформації

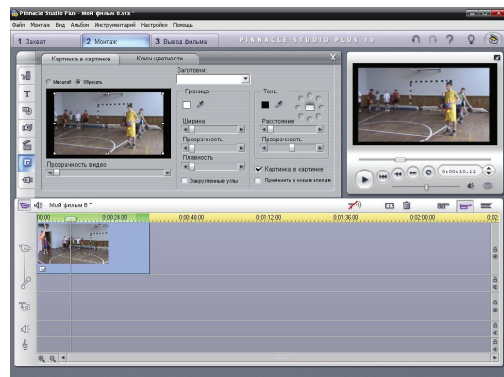

Рис. 2. Редагування та монтаж відео

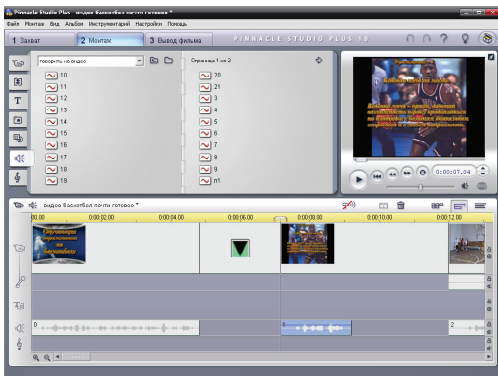

Рис. 3. Накладення звуку

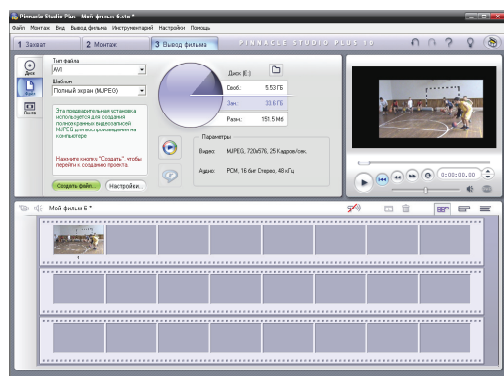

Рис. 4. Вивід відео на запис

Приріст показника виконання стрибкових вправ

Учні	Показник		$\bar{X}_{\pm m}$	t	t _{кр}	p
5 клас	Стрибок угору (см)	до	35,47±0,44	4,05	2,05	<0,001
		після	38,0±0,40			
	Стрибок в довжину (см)	до	170,0±1,27	2,07	2,05	<0,05
		після	173,1±0,79			
6 клас	Стрибок угору (см)	до	36,0±0,29	4,37	2,05	<0,001
		після	37,87±0,32			
	Стрибок в довжину (см)	до	172,2±0,76	3,28	2,05	<0,01
		після	175,3±0,54			

у програмі розписані для того, щоб учні не тільки побачили, але й прочитали як технічно правильно виконувати цю вправу, демонструється декілька різновидів одних і тих же вправ. Використані навчальні елементи баскетболу при створенні програми відповідають вимогам навчальної програми з фізичної культури [6].

Проведення педагогічного експерименту стосувалось виявлення ставлення учнів до пропонованої розробки та вплив комп'ютерних навчальних програм на фізичний та технічний рівень баскетболістів. Для цього було виявлено показники 30 учнів 5-го та 6-го класу, серед яких було обрано 15 чоловік для проведення занять з використанням розробленої комп'ютерної навчальної програми. Аналіз попередніх результатів експерименту свідчить про наявність нормального розподілу технічної підготовленості та рівня розвитку фізичних якостей як у школярів 5-го так і 6-го класу, що дає змогу проведення дослідження у представлених вибірках школярів.

Після проведення експерименту протягом якого було впроваджено розроблену комп'ютерну навчальну програму з баскетболу, спостерігається значне покращення всіх досліджуваних показників як у учнів 5-го класу, так і 6-го. Аналіз приросту показника швидкості, який досліджувався шляхом виконання бігових вправ на 10м та 20м, що є також важливим як технічна складова елементів баскетболу, свідчить про достовірність відмінностей у учнів 5-го класу ($p > 0,05$) та 6-го класу ($p > 0,01$).

Важливим технічним елементом в баскетболі є вміння виконувати біг спиною вперед, тобто відчувати позицію суперника та одночасно з пересуванням захищати м'яч. Як фактор фізіологічного розвитку даний показник свідчить про формування вестибулярного апарату учнів, що детально досліджувалось в роботах Терентьевої Н.М., Масляк І.П., Коломійцевої О.Е., Шестерої Л.Є. При проведенні дослідження було підтверджено результати дослід-

жень провідних вчених про наявність достовірного приросту у виконанні бігу на 10м спиною вперед як у дітей 10-11 років, так і у 12-13 річних учнів ($p > 0,05$).

Техніка виконання стрибкових вправ в баскетболі є однією з найважливіших, так як на її основі побудована техніка основних елементів. Дослідження виконання стрибків угору та в довжину учнями 5-6-х класів свідчить про недостовірність відмінностей даного показника до експерименту ($p > 0,05$) та незначні відмінності у виконанні стрибка в довжину між учнями 5-го та 6-го класу після експерименту ($p < 0,05$). При цьому спостерігається стабільна тенденція до покращення загального показника рівня розвитку швидко-силових якостей досліджуваних учнів протягом протікання експерименту як у 5-му класі, так і в 6-му (табл. 1).

Як видно з табличних даних, стрибок угору має більший показник приросту ($p < 0,001$), ніж стрибок в довжину ($p < 0,05$), що можна пояснити високою кореляційною залежністю рівня розвитку фізичних якостей від фізіологічних особливостей росту організму у дітей в віці 10-11 та 12-13 років. Тобто, досліджувані школярі значно підросли, що вплинуло на їх можливості виконання стрибка угору.

Підготовка баскетболістів в рамках шкільної програми з фізичної культури включає в себе розвиток спритності, що є важливою фізичною якістю в даному виді спорту. В дослідженні аналізувався вплив пропонованої методики побудови шкільного уроку з баскетболу з використанням розробленої комп'ютерної навчальної програми на рівень розвитку спритності, яку було досліджено засобами виконання човникового бігу 4x10м.

Силові якості у досліджуваних дітей знаходяться лише на етапі попереднього формування та ще не досягли свого максимального піку, але при цьому важливим є показник силового кидка м'яча як у кошик, так і в ігровій ситуації. Дослідження даного показника відбувалось шляхом фіксації дальності кидка набивного м'яча.

Висновки. При проведенні дослідження нами було виявлено найбільш впливові показники технічної та фізичної підготовленості юних баскетболістів протягом занять фізичною культурою в середній школі: біг на 10м, біг на 10м спиною вперед, біг на 20м, стрибок угору, стрибок у довжину, кидання набивного м'яча та човниковий біг 4x10м, які було включено в побудову навчального процесу технічним елементам з використанням комп'ютерної навчальної програми.

Список літератури

1. *Ашанин В.С.* Застосування інформаційно-пошукових систем для оптимізації тренувального процесу баскетболістів // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: сб. наук. пр. / В.С. Ашанин, Д.В. Шестаченко. — Харків.: ХХПІ, 2000. — №19. — С.20—26.
2. *Ермаков С.С.* Обучение технике ударных движений в спортивных играх на основе их компьютерных моделей и новых тренажерных устройств: Дис. ... д-ра пед. наук: 24.00.01. — Харьков, 1997. — 401 с.
3. *Кашуба В.А.* Мониторинг пространственной организации тела школьников в процессе физического воспитания // Матеріали XIV міжнародного наукового конгресу «Олімпійський спорт і спорт для всіх» присвяченого до 80-десятиріччя НУФВСУ: тези доповідей / В.А. Кашуба, Н.Л. Носова. — К.: Олімпійська література, 2010. — С.548.
4. *Козина Ж.Л.* Индивидуализация подготовки спортсменов в игровых видах спорта: Монография / Ж.Л. Козина. — Харьков, 2009. — 396 с.
5. *Філенко Л.В.* Модернізація тренувального процесу юних баскетболістів 11—12 років засобами інформаційних технологій навчання з урахуванням рівня розвитку психологічних якостей особистості // Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції для студентів та аспірантів: [Тези доп.] / Л.В. Філенко, Д.С. Нікіфоров. — Київ. : НУФВСУ, 2005. — С.79.
6. *Філенко І.Ю.* Баскетбол. Цикл уроків, 6-й клас // Здоров'я та фізична культура. — №34 (94). — К., 2007. — С.11—20.
7. *Хмельницька І.В.* Програмне забезпечення біомеханічного відео комп'ютерного аналізу спортивних рухів // Матеріали XIV міжнародного наукового конгресу «Олімпійський спорт і спорт для всіх» присвяченого до 80-десятиріччя НУФВСУ: тези доповідей / І.В. Хмельницька. — К.: Олімпійська література, 2010. — С.568.
8. *Худолій О.М.* Навантаження і відпочинок у процесі виконання фізичних вправ // Теорія та методика фізичного виховання / О.М. Худолій. — Х.: «ОБС», 2008. — Вип.№12(50). — С. 19—35.

Надійшла до редакції 25.08.2010

Філенко Л.В., Філенко І.Ю., Кіреєв В.С. Компьютеризация учебного процесса по физической культуре в средней школе (на примере баскетбола).

В исследовании представлены результаты разработки и внедрения компьютерного учебного пособия по баскетболу в учебный процесс по физической культуре учащихся 5-6 классов. Анализируются общие аспекты информатизации создания программных продуктов подготовки спортсменов, предоставляется алгоритм использования современных технологий подготовки мультимедийных учебных комплексов в тренировочной деятельности, описывается процесс создания обучающей программы. Проведено экспериментальное внедрение разработки в учебном процессе и исследовано влияние информационных технологий обучения на уровень физического развития детей и их технического мастерства в баскетболе.

Ключевые слова: компьютеризация, программа, баскетбол, обучение, моделирование, биомеханика.

Filenko Ljudmila, Filenko Igor, Kireev Vitaly. Computerization of educational process on a physical culture at secondary school (on the example of basket-ball).

Research deals with the results of development and introduction of computer train program on basket-ball in an educational process in the physical culture of school children of 5-6 classes. The general aspects of informatization of creation of software products of preparation of sportsmen are analysed, the algorithm of the use of modern technologies of preparation of multimedia educational complexes is presented in training activity, the process of creation of the teaching program is described. Experimental introduction of development is conducted in an educational process and influence of information technologies of teaching is investigated on the level of physical development of children and their technical skill in basket-ball.

Keywords: computerization, program, basket-ball, teaching, design, biomechanics.

Гогін О.В.

Г58 Легка атлетика: Навчальний посібник. — Харків: «ОБС», 2010. — 395 с.
ISBN 966-7858-57-X.

В основу навчального посібника покладено системно-структурний підхід, який в найбільшій мірі дозволяє вирішити їх цільову направленість. Наведені матеріали тісно пов'язані зі змістом інших навчальних дисциплін, які вивчаються на факультеті фізичного виховання.

Для студентів факультетів фізичного виховання педагогічних навчальних закладів.

Зміст

Вступ	5	6.4.	Організаційне забезпечення уроку	165
Розділ 1. Вступ у предмет «Теорія і методика викладання легкої атлетики»	6	6.5.	Теоретичні відомості.....	170
1.1. Визначення і зміст легкої атлетики	6	6.6.	Домашні завдання	170
1.2. Класифікація легкоатлетичних вправ.....	6	6.7.	Контроль за навантаженням по величині ЧСС	172
1.3. Освітнє, виховнє, оздоровчє і прикладнє значення занять легкою атлетикою	8	6.8.	Активізація діяльності учнів на уроці з легкої атлетики	173
1.4. Місце і значення легкої атлетики в системі фізичного виховання	9	Розділ 7. Розвиток рухових здібностей школярів	176	
1.5. Легка атлетика в школі	9	7.1.	Основні поняття.....	176
1.6. Задачі і зміст курсу легкої атлетики на факультетах фізичного виховання педагогічних вузів	10	7.2.	Силіві здібності та їх розвиток.....	177
Розділ 2. Історія розвитку «Легкої атлетики»	13	7.3.	Розвиток швидкісних здібностей.....	211
2.1. Виникнення і розвиток легкої атлетики у світі.....	13	7.4.	Рухова витривалість та її розвиток	218
2.2. Розвиток легкої атлетики в Україні	15	Розділ 8. Основи навчання руховим діям в легкій атлетичі	237	
2.3. Під прапором національної збірної	36	8.1.	Основні поняття.....	237
Розділ 3. Основи техніки ходьби та бігу	66	8.2.	Етапність процесу навчання та стадії формування рухових навичок.....	237
3.1. Визначення понять системно-структурного підходу до розглядання питань техніки легкоатлетичних вправ.....	66	8.3.	Характеристика етапів навчання руховим діям.....	239
3.2. Основні показники оцінки спортивної техніки	67	8.4.	Передумови і загальний порядок побудови навчання.....	244
3.3. Цикл рухів у ходьбі.....	68	Розділ 9. Методика навчання ходьби та бігу.....	250	
3.4. Цикл рухів у бігу	69	9.1.	Методика навчання бігу школярів молодших класів.....	250
3.5. Динаміка ходьби та бігу	70	9.2.	Методика навчання бігу школярів середніх класів	256
3.6. Загальна характеристика раціональних рухів у ходьбі.....	73	9.3.	Методика навчання бігу школярів старших класів.....	268
3.7. Основні вимоги до раціональних рухів у бігу	74	9.4.	Естафетний біг.....	272
Розділ 4. Основи техніки стрибків	100	9.5.	Бар'єрний біг в школі.....	278
4.1. Загальна характеристика техніки стрибків.....	100	9.6.	Навчання кросовому бігу	291
4.2. Техніка стрибка у висоту способом «переступання»	111	9.6.	Човниковий біг	295
4.3. Техніка стрибків у довжину.....	115	Розділ 10. Методика навчання легкоатлетичним стрибкам.....	299	
Розділ 5. Основи техніки метань	127	10.1.	Методика навчання стрибкам школярів молодших класів	299
5.1. Загальна характеристика метань	127	10.2.	Методика навчання стрибкам у висоту школярів середніх класів	318
5.2. Фактори, від яких залежить дальність польоту легкоатлетичних снарядів	127	10.3.	Методика навчання стрибкам у довжину школярів середніх класів	327
5.3. Фази метань. Задачі, які вирішуються в кожній фазі.....	133	10.4.	Методика навчання стрибкам у висоту школярів старших класів	339
5.4. Техніка метання малого м'яча з розбігу	137	10.5.	Методика навчання стрибкам у довжину школярів старших класів.....	341
5.5. Техніка метання гранати з розбігу.....	140	10.6.	Методика навчання потрібному стрибку школярів середніх і старших класів.....	346
5.6. Штовхання ядра	144	Розділ 11. Методика навчання метанням.....	352	
Розділ 6. Легка атлетика на уроці фізкультури в середній школі	151	11.1.	Методика навчання метанням школярів молодших класів	352
6.1. Урок — основна організаційна форма проведення занять з фізичної культури в школі.....	151	11.2.	Методика навчання метанням школярів середніх класів.....	362
6.2. Структура уроку, задачі та предметний зміст кожної його частини	152	11.3.	Методика навчання метанням школярів старших класів.....	371
6.3. Підготовка до уроку	154			

ЗАКОН УКРАЇНИ

*Про внесення змін
до Закону України “Про фізичну культуру і спорт”
та інших законодавчих актів України
(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, N 7, ст.50)*

Верховна Рада України п о с т а н о в л я є:

I. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1. Закон України “Про фізичну культуру і спорт” (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., N 14, ст. 80; 1999 р., N 34, ст. 271; 2000 р., N 13, ст. 101; 2001 р., N 41, ст. 200; 2005 р., N 5, ст. 122, N 11, ст. 204; 2006 р., N 22, ст. 184; 2007 р., N 34, ст. 443) викласти в такій редакції:

ЗАКОН УКРАЇНИ ПРО ФІЗИЧНУ КУЛЬТУРУ І СПОРТ

Цей Закон визначає загальні правові, організаційні, соціальні та економічні основи діяльності у сфері фізичної культури і спорту та регулює суспільні відносини у створенні умов для розвитку фізичної культури і спорту.

Розділ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Основні терміни та їх визначення

У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

вид спорту — різновид змагальної діяльності у спорті, що здійснюється з дотриманням визначених правил. Види спорту поділяються на групи: олімпійські види спорту — види спорту, включені до програми Олімпійських ігор; неолімпійські види спорту — види спорту, не включені до програми Олімпійських ігор; види спорту інвалідів — види спорту, включені до програм Паралімпійських і Дефлімпійських ігор, та види спорту, не включені до програм Паралімпійських і Дефлімпійських ігор, у яких беруть участь інваліди;

громадська організація фізкультурно-спортивної спрямованості — об'єднання громадян, яке створюється з метою задоволення потреб його членів у сфері фізичної культури і спорту;

Єдиний календарний план фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів України — документ, у якому на відповідний рік визначаються організаційні та фінансові питання щодо забезпечення проведення відповідних заходів та який затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту у встановленому ним порядку;

заклад фізичної культури і спорту — юридична особа, що забезпечує розвиток фізичної культури і спорту шляхом, зокрема, надання фізкультурно-спортивних послуг. Закладами фізичної культури і спорту, зокрема, є: спортивні клуби, дитячо-юнацькі спортивні школи, спеціалізовані навчальні заклади спортивного профілю, школи вищої спортивної майстерності, центри олімпійської підготовки, центри студентського спорту вищих навчальних закладів, фізкультурно-оздоровчі заклади, центри фізичного здоров'я населення, центри фізичної культури і спорту інвалідів;

масовий спорт (спорт для всіх) — діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на забезпечення рухової активності людей під час їх дозвілля для зміцнення здоров'я;

навчально-тренувальні збори — спортивні заходи, що здійснюються організаторами спортивних заходів для підготовки спортсменів до участі у спортивних змаганнях;

неолімпійський спорт — напрям спорту, пов'язаний з організацією та проведенням спортивних змагань з неолімпійських видів спорту та підготовкою спортсменів до цих змагань;

олімпійський спорт — напрям спорту, пов'язаний з організацією та проведенням спортивних змагань з олімпійських видів спорту та підготовкою спортсменів до цих змагань;

організатор фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів — юридична (юридичні) або фізична (фізичні) особа (особи), яка (які) ініціювала (ініціювали) та проводить (проводять) фізкультурно-оздоровчі або спортивні заходи та здійснює (здійснюють) організаційне, фінансове та інше забезпечення підготовки і проведення цих заходів;

спорт — діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на виявлення та уніфіковане порівняння досягнень людей у фізичній, інтелектуальній та іншій підготовленостях шляхом проведення спортивних змагань та відповідної підготовки до них. Спорт має такі напрями: дитячий спорт, дитячо-юнацький спорт, резервний спорт, спорт вищих досягнень, професійний спорт, спорт ветеранів, олімпійський спорт, неолімпійський спорт, спорт інвалідів тощо;

спорт інвалідів — напрям спорту, пов'язаний з організацією та проведенням спортивних змагань з видів спорту інвалідів та підготовкою спортсменів до цих змагань;

спортивна діяльність — заходи, що здійснюються суб'єктами сфери фізичної культури і спорту для розвитку спорту;

спортивні заходи — спортивні змагання та/або навчально-тренувальні збори;

спортивне змагання — захід, що проводиться організатором спортивних заходів з метою порівняння досягнень спортсменів та визначення переможців відповідно до правил спортивних змагань з видів спорту та затвердженого організатором спортивних заходів положення (регламенту) про ці змагання, що відповідає визначеним центральним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту вимогам;

спортивна споруда — нерухоме майно, призначене для занять фізичною культурою і спортом;

спортсмен — фізична особа, яка систематично займається певним видом (видами) спорту та бере участь у спортивних змаганнях;

суб'єкти сфери фізичної культури і спорту — фізичні або юридичні особи, які здійснюють свою діяльність з метою розвитку фізичної культури і спорту. Суб'єктами сфери фізичної культури і спорту є: фізичні особи, які займаються фізичною культурою і спортом, у тому числі спортсмени; фахівці сфери фізичної культури і спорту; заклади фізичної культури і спорту; відповідні органи влади;

фізкультурно-оздоровча діяльність — заходи, що здійснюються суб'єктами сфери фізичної культури і спорту для розвитку фізичної культури;

фізкультурно-оздоровчі заходи — заходи, що здійснюються організаторами фізкультурно-оздоровчих заходів для залучення різних груп населення до занять фізичною культурою;

фізкультурно-спортивні послуги — організація та проведення суб'єктами сфери фізичної культури і спорту фізкультурно-оздоровчої діяльності та/або фізкультурно-спортивної реабілітації інвалідів або підготовки спортсменів до змагань з видів спорту, визнаних в Україні;

фізична культура — діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на забезпечення рухової активності людей з метою їх гармонійного, передусім фізичного, розвитку та ведення здорового способу життя. Фізична культура має такі напрями: фізичне виховання різних груп населення, масовий спорт, фізкультурно-спортивна реабілітація;

фізичне виховання різних груп населення — напрям фізичної культури, пов'язаний з процесом виховання особи, набуттям нею відповідних знань та умінь з використання рухової активності для всебічного розвитку, оздоровлення та забезпечення готовності до професійної діяльності та активної участі в суспільному житті;

фізична підготовка — складова фізичного виховання різних груп населення, яка полягає у формуванні рухових умінь та навичок людини, розвитку її фізичних якостей і здібностей з урахуванням особливостей професійної діяльності;

фізкультурно-спортивна реабілітація — система заходів, розроблених із застосуванням фізичних вправ для відновлення здоров'я особи та спрямованих на відновлення і компенсацію за допомогою занять фізичною культурою і спортом функціональних можливостей її організму для поліпшення фізичного і психологічного стану.

Стаття 2. Законодавство України про фізичну культуру і спорт

Законодавство України про фізичну культуру і спорт базується на Конституції України і складається з цього Закону, відповідних міжнародних договорів України та інших нормативно-правових актів, що регулюють правовідносини у цій сфері.

Стаття 3. Права громадян у сфері фізичної культури і спорту

Громадяни мають право займатися фізичною культурою і спортом незалежно від ознак раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак.

Це право забезпечується шляхом:

- вільного вибору видів спорту та фізкультурно-спортивних послуг;
- доступності та безпечності занять фізичною культурою і спортом;
- захисту прав та законних інтересів громадян;
- створення закладів фізичної культури і спорту;
- об'єднання громадян у громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості;
- здобуття спеціальної освіти та здійснення відповідної професійної діяльності.

Стаття 4. Засади державної політики у сфері фізичної культури і спорту

Державна політика у сфері фізичної культури і спорту ґрунтується на засадах:

- визнання фізичної культури і спорту як пріоритетного напрямку гуманітарної політики держави;
- визнання фізичної культури як важливого чинника всебічного розвитку особистості та формування здорового способу життя;
- визнання спорту як важливого чинника досягнення фізичної та духовної досконалості людини, формування патріотичних почуттів у громадян та позитивного міжнародного іміджу держави;
- забезпечення гуманістичної спрямованості та пріоритету загальнолюдських цінностей, справедливості, взаємної поваги та гендерної рівності;
- гарантування рівних прав та можливостей громадян у сфері фізичної культури і спорту;
- забезпечення безпеки життя та здоров'я осіб, які займаються фізичною культурою і спортом, учасників та глядачів спортивних і фізкультурно-оздоровчих заходів;
- сприяння безперервності та послідовності занять фізичною культурою і спортом громадян різних вікових груп;
- утвердження етичних та моральних цінностей фізичної культури і спорту;
- створення умов для соціального та правового захисту громадян у сфері фізичної культури і спорту;
- забезпечення підтримки громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості;
- забезпечення різноманітності, високої якості та доступності фізкультурно-спортивних послуг для громадян;
- забезпечення умов для підтримки напрямів фізичної культури і спорту;

забезпечення доступу інвалідів до спортивних споруд;

заохочення благодійної діяльності у сфері фізичної культури і спорту;

орієнтування на сучасні міжнародні стандарти у сфері фізичної культури і спорту, поєднання вітчизняних традицій і досягнень із світовим досвідом у цій сфері.

Стаття 5. Державне управління у сфері фізичної культури і спорту

Державне управління фізичною культурою і спортом здійснюється центральним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту за сприяння відповідно інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Стаття 6. Повноваження центрального органу виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту та інших центральних органів виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту

Центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту в межах своїх повноважень:

- організовує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері фізичної культури і спорту, виконання цього Закону та інших нормативно-правових актів;
- узагальнює практику застосування законодавства у сфері фізичної культури і спорту, подає пропозиції щодо його вдосконалення;
- сприяє розвитку видів спорту;
- здійснює аналітичну діяльність у сфері фізичної культури і спорту, визначає тенденції розвитку, узагальнює вітчизняний та іноземний досвід, розробляє проекти програм розвитку фізичної культури і спорту;
- видає нормативно-правові акти у сфері фізичної культури і спорту;
- забезпечує реалізацію програм розвитку фізичної культури і спорту в Україні;
- забезпечує розвиток напрямів фізичної культури і спорту;
- організовує та проводить чемпіонати України з видів спорту, визнаних в Україні, інші всеукраїнські та міжнародні спортивні заходи, забезпечує участь національних збірних команд у міжнародних змаганнях, затверджує Єдиний календарний план фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів України;
- приймає рішення про надання громадській організації фізкультурно-спортивної спрямованості статусу національної або відмову в його наданні;

визначає систему спортивних відзнак і нагород, нормативи матеріально-технічного та кадрового забезпечення сфери фізичної культури і спорту;

організує здійснення контролю за якістю фізкультурно-спортивних послуг;

бере участь у формуванні та реалізації інвестиційної, антимонопольної, регуляторної політики у сфері фізичної культури і спорту;

організує відповідно до закону у встановленому порядку проведення державної спортивної лотереї;

бере участь у підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту та визначенні пріоритетних напрямів наукових досліджень і проведенні науково-дослідної роботи у цій сфері;

здійснює інформаційно-пропагандистську роботу з питань фізичної культури і спорту, здорового способу життя;

забезпечує розвиток спортивної медицини, здійснює діяльність, пов'язану із запобіганням використанню допінгу в спорті;

здійснює відповідно до законодавства функції з управління об'єктами державної власності;

організує та забезпечує будівництво і реконструкцію спортивних споруд;

взаємодіє з громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості;

взаємодіє з центральними органами виконавчої влади, іншими органами державної влади та органами місцевого самоврядування у сфері фізичної культури і спорту;

у встановленому порядку проводить міжнародну діяльність у сфері фізичної культури і спорту;

здійснює інші повноваження, визначені законом.

Центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки забезпечує фізичне виховання та розвиток спорту в системі освіти, взаємодіє з відповідними громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості.

Центральний орган виконавчої влади у сфері охорони здоров'я в межах повноважень забезпечує розвиток спортивної медицини.

Центральні органи виконавчої влади, яким підпорядковуються Збройні Сили України та інші військові формування, утворені відповідно до законів України, правоохоронні органи, рятувальні та інші спеціальні служби, забезпечують належну фізичну підготовку відповідних військовослужбовців та працівників, сприяють розвитку спорту, взаємодіють з відповідними громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості.

Центральний орган виконавчої влади у сфері аграрної політики сприяє розвитку фізичної культури і спорту серед сільського населення та працівників агропромислових підприємств, взаємодіє

з відповідними громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості.

Центральний орган виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики сприяє розвитку фізичної культури і спорту в підпорядкованих йому навчальних закладах та стаціонарних установах соціального обслуговування, створює умови для занять фізичною культурою і спортом, у тому числі для інвалідів, та їх фізкультурно-спортивної реабілітації відповідно до законодавства.

Центральні органи виконавчої влади у сфері промисловості, транспорту, зв'язку, будівництва, житлово-комунального господарства, палива та енергетики сприяють розвитку фізичної культури і спорту за місцем роботи та проживання громадян, взаємодіють з відповідними громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості.

Стаття 7. Показники стану розвитку фізичної культури і спорту

Перелік показників стану розвитку фізичної культури і спорту затверджує центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту. Зокрема, до такого переліку включаються показники рівня:

фізичного здоров'я різних груп населення;

залучення громадян до занять масовим спортом;

залучення інвалідів до занять фізкультурно-спортивною реабілітацією;

залучення дітей та молоді, у тому числі дітей та молоді з інвалідністю, до занять у дитячо-юнацьких спортивних школах;

досягнень спортсменів України на міжнародних спортивних змаганнях, передусім Олімпійських, Паралімпійських і Дефлімпійських іграх, Глобальних іграх спортсменів з порушенням інтелекту, Всесвітніх іграх з неолімпійських видів спорту;

забезпеченості кадрами сфери фізичної культури і спорту;

фінансового та матеріально-технічного забезпечення сфери фізичної культури і спорту;

створення умов для доступу інвалідів до спортивних споруд.

Показники, визначені відповідно до частини першої цієї статті, враховуються для моніторингу стану розвитку фізичної культури і спорту та для розроблення програм розвитку фізичної культури і спорту, інших нормативно-правових актів у сфері фізичної культури і спорту.

Стаття 8. Ліцензування у сфері фізичної культури і спорту

Ліцензування у сфері фізичної культури і спорту здійснюється відповідно до закону.

Розділ II. СУБ'ЄКТИ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Стаття 9. Спортивні клуби

Спортивні клуби є закладами фізичної культури і спорту, які забезпечують розвиток визначених напрямів фізичної культури і спорту, видів спорту, здійснюють фізкультурно-оздоровчу та/або спортивну діяльність, надають фізкультурно-спортивні послуги.

Спортивні клуби діють на підставі статуту (положення) та реєструються у встановленому порядку.

Засновниками спортивних клубів можуть бути фізичні та юридичні особи.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування сприяють діяльності спортивних клубів шляхом надання організаційної, методичної та іншої допомоги.

Фінансування діяльності спортивних клубів здійснюється за рахунок коштів власника (засновника), інших джерел, не заборонених законодавством.

Стаття 10. Дитячо-юнацькі спортивні школи

Дитячо-юнацькі спортивні школи є позашкільними навчальними закладами спортивного профілю — закладами фізичної культури і спорту, які забезпечують розвиток здібностей вихованців в обраному виді спорту, визнаному в Україні, створюють необхідні умови для гармонійного виховання, фізичного розвитку, повноцінного оздоровлення, змістовного відпочинку і дозвілля дітей та молоді, самореалізації, набуття навичок здорового способу життя, підготовки спортсменів для резервного спорту.

Дитячо-юнацькі спортивні школи створюються та діють відповідно до положення про дитячо-юнацьку спортивну школу, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

Засновниками дитячо-юнацьких спортивних шкіл можуть бути, зокрема:

- центральні органи виконавчої влади;
- місцеві державні адміністрації;
- органи місцевого самоврядування;
- фізкультурно-спортивні товариства, інші громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості;
- підприємства, установи, організації України та їх об'єднання;
- громадяни України.

Центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту здійснює організаційно-методичне забезпечення та встановлює порядок надання спортивним школам вищої, першої, дру-

гої категорій з урахуванням вимог, визначених відповідно до положення про дитячо-юнацьку спортивну школу.

Фінансування дитячо-юнацьких спортивних шкіл здійснюється відповідно за рахунок коштів власника (засновника), відповідного бюджету, Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, інших джерел, не заборонених законодавством. Умови оплати праці працівників дитячо-юнацьких спортивних шкіл, заснованих органами державної влади та органами місцевого самоврядування, розробляє та затверджує у визначеному порядку центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту.

Стаття 11. Спеціалізовані навчальні заклади спортивного профілю

Спеціалізовані навчальні заклади спортивного профілю є навчальними закладами системи загальної середньої освіти або вищими навчальними закладами — закладами фізичної культури і спорту, які забезпечують відбір та спортивну підготовку найобдарованіших дітей та молоді, створюють умови для розвитку їхніх індивідуальних здібностей з метою досягнення високих спортивних результатів та поповнення національних збірних команд у поєднанні із здобуттям учнями та студентами відповідної освіти.

Навчальний заклад набуває статусу спеціалізованого навчального закладу спортивного профілю за рішенням центрального органу виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Засновниками спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю відповідно до закону можуть бути, зокрема:

- центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту;
- центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки;
- місцеві державні адміністрації;
- органи місцевого самоврядування.

Фінансування спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю здійснюється за рахунок коштів відповідного бюджету, інших джерел, не заборонених законодавством.

Стаття 12. Школи вищої спортивної майстерності

Школи вищої спортивної майстерності — заклади фізичної культури і спорту, які забезпечують підготовку спортсменів резервного спорту та спорту вищих досягнень шляхом проведення постійно діючих навчально-тренувальних зборів та участь спортсменів у відповідних змаганнях.

Школи вищої спортивної майстерності створюються та діють відповідно до положення про школу вищої спортивної майстерності, затвердженого центральним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту.

Засновниками шкіл вищої спортивної майстерності можуть бути, зокрема:

- центральні органи виконавчої влади;
- місцеві державні адміністрації;
- органи місцевого самоврядування;
- фізкультурно-спортивні товариства.

Фінансування шкіл вищої спортивної майстерності здійснюється відповідно за рахунок коштів власника (засновника), відповідного бюджету, інших джерел, не заборонених законодавством.

Стаття 13. Центри олімпійської підготовки

Центри олімпійської підготовки — заклади фізичної культури і спорту, які забезпечують підготовку спортсменів національних збірних команд з олімпійських видів спорту шляхом проведення постійно діючих навчально-тренувальних зборів на спортивних спорудах, де створені умови для проживання, харчування спортсменів, належного медичного та наукового забезпечення їх підготовки, та участь спортсменів у відповідних змаганнях.

Центри олімпійської підготовки створюються та діють відповідно до положення про центр олімпійської підготовки, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

Засновниками центрів олімпійської підготовки можуть бути, зокрема:

- центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту;
- місцеві державні адміністрації;
- органи місцевого самоврядування;
- спортивні федерації, фізкультурно-спортивні товариства, інші громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості;

вищі навчальні заклади, підпорядковані центральному органу виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту.

Заклади фізичної культури і спорту набувають статусу центрів олімпійської підготовки за рішенням центрального органу виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту на підставі вимог, визначених положенням про центр олімпійської підготовки.

Державним центрам олімпійської підготовки може бути надано статус національних у встановленому порядку.

Фінансування центрів олімпійської підготовки здійснюється за рахунок коштів власника (засновника), інших джерел, не заборонених законодавством. Фінансування державних та комунальних центрів здійснюється за рахунок коштів відповідного бюджету.

Стаття 14. Центри студентського спорту вищих навчальних закладів

Центри студентського спорту вищих навчальних закладів — заклади фізичної культури і спорту, які забезпечують створення умов для поєднання навчання у вищому навчальному закладі та підготовки студентів, зокрема, до участі у чемпіонатах Європи та світу серед студентів з видів спорту, визнаних в Україні, Всесвітніх універсіадах.

Центри студентського спорту вищих навчальних закладів створюються та діють відповідно до положення про центр студентського спорту вищих навчальних закладів, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

Засновниками центрів студентського спорту вищих навчальних закладів можуть бути, зокрема:

- центральні органи виконавчої влади, яким підпорядковані вищі навчальні заклади;
- вищі навчальні заклади.

Заклади фізичної культури і спорту набувають статусу центрів студентського спорту вищих навчальних закладів за рішенням центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки на підставі вимог, визначених положенням про центр студентського спорту вищих навчальних закладів.

Фінансування діяльності центрів студентського спорту вищих навчальних закладів здійснюється відповідно за рахунок коштів власника (засновника), відповідного бюджету, інших джерел, не заборонених законодавством.

Стаття 15. Фізкультурно-оздоровчі заклади

Фізкультурно-оздоровчі заклади (центри, комплекси, клуби, студії тощо) — заклади фізичної культури і спорту, які здійснюють фізкультурно-оздоровчу діяльність.

Фізкультурно-оздоровчі заклади діють на підставі статуту (положення) та реєструються у встановленому порядку.

Засновниками фізкультурно-оздоровчих закладів можуть бути фізичні та/або юридичні особи.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування сприяють діяльності фізкультурно-оздоровчих закладів шляхом надання організаційної, методичної та іншої допомоги.

Фінансування діяльності фізкультурно-оздоровчих закладів може здійснюватися за рахунок коштів власника (засновника), інших джерел, не заборонених законодавством.

Стаття 16. Центри фізичного здоров'я населення

Центри фізичного здоров'я населення — заклади фізичної культури і спорту, які здійснюють

діяльність шляхом залучення різних груп населення, зокрема соціально незахищених, до занять фізичною культурою.

Центри фізичного здоров'я населення створюються та діють відповідно до положення про центр фізичного здоров'я населення, затвердженого центральним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту.

Засновниками центрів фізичного здоров'я населення можуть бути, зокрема:

- центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту;
- місцеві державні адміністрації;
- органи місцевого самоврядування.

Фінансування діяльності центрів фізичного здоров'я населення здійснюється за рахунок коштів відповідного бюджету та інших джерел, не заборонених законодавством.

Стаття 17. Центри фізичної культури і спорту інвалідів

Центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, створює спеціалізований державний заклад — Український центр з фізичної культури і спорту інвалідів, який забезпечує належні умови для реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту інвалідів, здійснює заходи з організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності інвалідів, у тому числі щодо спорту вищих досягнень, фізкультурно-спортивної реабілітації інвалідів.

Український центр з фізичної культури і спорту інвалідів за участю національних спортивних федерацій інвалідів або їх спілок, які є членами Міжнародного паралімпійського комітету та Міжнародного спортивного комітету глухих, забезпечує підготовку та участь національних збірних команд інвалідів у Паралімпійських і Дефлімпійських іграх, інших міжнародних змаганнях.

В Україні діють регіональні центри фізичної культури і спорту інвалідів, які можуть створюватися органами влади Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування. Регіональні центри разом з органами влади Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування забезпечують розвиток фізичної культури і спорту інвалідів у регіоні та відповідно проводять заходи з фізичної культури і спорту інвалідів та фізкультурно-спортивної реабілітації інвалідів.

Центри фізичної культури і спорту інвалідів також можуть створюватися фізичними та юридичними особами. Такі центри утримуються за раху-

нок коштів засновників та інших позабюджетних джерел, не заборонених законом.

Фінансування Українського центру з фізичної культури і спорту інвалідів та регіональних центрів з фізичної культури і спорту інвалідів, створених органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, здійснюється за рахунок коштів відповідно державного, місцевого бюджету.

Стаття 18. Колективи фізичної культури

Колективи фізичної культури є громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості, які створюються та функціонують на підприємствах, в установах, організаціях з метою здійснення фізкультурно-оздоровчої діяльності за місцем роботи громадян. Такі колективи можуть бути осередками фізкультурно-спортивних товариств.

Колективи фізичної культури можуть здійснювати фізкультурно-оздоровчу діяльність за рахунок членських внесків, коштів власника відповідних підприємств, установ, організацій та/або коштів профспілкової організації відповідних підприємств, установ, організацій, отриманих від роботодавця на фізкультурно-оздоровчу діяльність відповідно до законодавства.

Стаття 19. Фізкультурно-спортивні товариства

Фізкультурно-спортивні товариства — громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості, основними завданнями яких є:

- сприяння реалізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту;
- організація фізкультурно-оздоровчої діяльності, зокрема за місцем роботи громадян;
- забезпечення розвитку визначених напрямів спорту.

Фізкультурно-спортивні товариства діють на підставі статуту. Фізкультурно-спортивні товариства можуть мати всеукраїнський або місцевий статус.

Всеукраїнські фізкультурно-спортивні товариства:

- діють на території України, мають місцеві осередки у більшості областей (зокрема колективи фізичної культури і спортивні клуби);
- можуть бути засновниками закладів фізичної культури і спорту, зокрема дитячо-юнацьких спортивних шкіл, відповідних підприємств; власниками спортивних споруд та іншого майна;
- можуть створювати штатні спортивні команди резервного спорту у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

співпрацюють з центральним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту, інши-

ми центральними органами виконавчої влади, відповідними структурними підрозділами місцевих державних адміністрацій та органами місцевого самоврядування, іншими громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості на підставі договорів, що укладаються відповідно до законодавства.

Центральні органи виконавчої влади можуть надавати всеукраїнським фізкультурно-спортивним товариствам фінансову підтримку за рахунок коштів державного бюджету відповідно до закону.

Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування у встановленому порядку можуть надавати за рахунок коштів місцевих бюджетів фінансову підтримку осередкам всеукраїнських фізкультурно-спортивних товариств, зокрема для проведення фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів, їх діяльності та для діяльності заснованих ними дитячо-юнацьких спортивних шкіл.

Стаття 20. Спортивні федерації

Спортивні федерації (асоціації, спілки, об'єднання тощо) (далі — спортивні федерації) — громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості, основними завданнями яких є:

забезпечення інтересів членів відповідних спортивних федерацій у сфері спорту, в тому числі сприяння захисту їх соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних та інших інтересів;

сприяння розвитку відповідного виду (видів) спорту шляхом участі у розробленні та виконанні відповідних програм;

залучення різних груп населення до фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності;

сприяння підготовці спортсменів національних збірних команд та забезпечення їх участі в офіційних міжнародних спортивних змаганнях;

організація та проведення фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів;

участь у здійсненні кадрового забезпечення розвитку відповідного виду (видів) спорту;

сприяння розвитку міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури і спорту.

Спортивною федерацією інвалідів є спортивна федерація, в яку об'єднуються інваліди з певною вадою здоров'я задля розвитку видів спорту інвалідів.

Спортивні федерації діють на підставі статуту.

У найменуванні спортивної федерації зазначається вид спорту, розвитку якого вона сприяє. У найменуванні спортивної федерації інвалідів зазначається відповідна вада здоров'я.

Спортивні федерації можуть мати всеукраїнський або місцевий статус.

Центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту може надати спортивній федерації статус національної спортивної федерації.

Статус національної спортивної федерації надається лише одній спортивній федерації з відповідного виду спорту, яка має всеукраїнський статус. Статус національної спортивної федерації інвалідів надається лише одній спортивній федерації окремо для інвалідів з ураженнями опорно-рухового апарату, вадами зору, слуху та розумового і фізичного розвитку.

Спортивні федерації із статусом національної спортивної федерації відповідно до договору з центральним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту:

забезпечують розвиток відповідного виду спорту;

представляють вид спорту у відповідних міжнародних спортивних федераціях, перелік яких затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту з урахуванням пропозицій Національного олімпійського комітету України, Національного комітету спорту інвалідів України, Спортивного комітету України, та на міжнародних спортивних змаганнях;

здійснюють у визначеному порядку організацію та проведення офіційних міжнародних спортивних змагань на території України та всеукраїнських спортивних змагань;

інформують центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту про проведення всіх спортивних заходів та про рейтинг спортсменів за підсумками змагань.

Спортивні федерації із статусом національної спортивної федерації можуть отримувати з державного бюджету фінансову підтримку відповідно до закону на розвиток відповідного виду спорту, організацію і проведення спортивних заходів.

Центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту затверджує положення про проведення відповідних всеукраїнських спортивних змагань з урахуванням пропозицій національних спортивних федерацій.

Надання на конкурсних засадах спортивним федераціям статусу національної спортивної федерації та позбавлення цього статусу здійснюються відповідно до положення, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

Стаття 21. Громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості учнів та студентів

Основними завданнями громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості учнів та студентів є:

залучення учнів та студентів у позанавчальний час до фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності у загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладах;

організація і проведення спортивних змагань серед учнів та студентів;

забезпечення участі учнів та студентів у відповідних міжнародних спортивних змаганнях.

Громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості учнів та студентів діють на підставі статутів.

Всеукраїнські громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості учнів відповідно до закону можуть мати осередки в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, які можуть об'єднувати осередки у загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах.

Центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки на конкурентних засадах у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку визначає всеукраїнську громадську організацію фізкультурно-спортивної спрямованості учнів, яка має право представляти Україну у відповідних міжнародних організаціях та на Всесвітній гімназіаді, якщо інше не передбачено вимогами відповідних міжнародних організацій та/або міжнародними договорами України.

Всеукраїнські громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості студентів відповідно до закону можуть мати свої осередки в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, які можуть об'єднувати спортивні клуби вищих навчальних закладів.

Центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки на конкурентних засадах у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку визначає всеукраїнську громадську організацію фізкультурно-спортивної спрямованості студентів, яка має право представляти Україну у відповідних міжнародних організаціях та на Всесвітній універсіаді, якщо інше не передбачено вимогами відповідних міжнародних організацій та/або міжнародними договорами України.

Всеукраїнські громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості учнів та студентів спільно із всеукраїнськими спортивними федераціями з певних видів спорту протягом навчального року можуть проводити змагання у відповідних дитячих та студентських лігах.

Центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування сприяють діяльності громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості учнів та студентів у здійсненні фізкультурно-оздоровчої і спортивної діяльності

учнів та студентів, проведенні спортивних заходів, підготовці та участі учнів та студентів у відповідних міжнародних спортивних змаганнях.

Стаття 22. Громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості ветеранів фізичної культури і спорту

Основними завданнями громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості ветеранів фізичної культури і спорту є:

забезпечення розвитку спорту ветеранів та сприяння соціальному захисту ветеранів фізичної культури і спорту;

залучення ветеранів спорту до фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності;

організація і проведення спортивних змагань серед ветеранів фізичної культури і спорту;

забезпечення участі ветеранів фізичної культури і спорту у відповідних міжнародних спортивних змаганнях.

Громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості ветеранів фізичної культури і спорту діють на підставі статуту.

Всеукраїнські громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості ветеранів фізичної культури і спорту відповідно до закону можуть мати свої осередки в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі.

Центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту на конкурентних засадах у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку визначає всеукраїнську громадську організацію фізкультурно-спортивної спрямованості ветеранів фізичної культури і спорту, яка представляє Україну у відповідних міжнародних організаціях, на Всесвітніх та Європейських спортивних іграх ветеранів фізичної культури і спорту та в інших міжнародних спортивних змаганнях, якщо інше не передбачено вимогами відповідних міжнародних організацій та/або міжнародними договорами України.

Центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування сприяють діяльності громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості ветеранів фізичної культури і спорту у здійсненні фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності ветеранів фізичної культури і спорту, проведенні спортивних заходів, підготовці та участі ветеранів фізичної культури і спорту у відповідних міжнародних спортивних змаганнях.

Стаття 23. Національний олімпійський комітет України

Національний олімпійський комітет України — громадська організація фізкультурно-спортивної

спрямованості, основним завданням якої є забезпечення розвитку олімпійського руху в Україні як складової частини міжнародного олімпійського руху.

Метою олімпійського руху є:

пропаганда та впровадження відповідних принципів та ідеалів;

сприяння розвитку фізичної культури і спорту; зміцнення міжнародного спортивного співробітництва;

участь в Олімпійських іграх та інших міжнародних спортивних заходах, що проводяться Міжнародним та Європейським олімпійськими комітетами;

виконання інших завдань і заходів, передбачених статутом Національного олімпійського комітету України, відповідно до Олімпійської хартії.

Національний олімпійський комітет України діє на підставі статуту, який відповідає Олімпійській хартії.

Національний олімпійський комітет України може мати свої відділення в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі.

Національний олімпійський комітет України відповідно до Олімпійської хартії, зокрема:

представляє Україну на Олімпійських іграх, у Міжнародному олімпійському комітеті, міжнародних олімпійських організаціях, якщо інше не передбачено вимогами відповідних міжнародних організацій та/або міжнародними договорами України;

здійснює заходи щодо забезпечення прав інтелектуальної власності Міжнародного олімпійського комітету;

визнає спортивні федерації з олімпійських видів спорту.

Національний олімпійський комітет України відповідно до Олімпійської хартії та згідно з наданими Міжнародним олімпійським комітетом повноваженнями, зокрема:

співпрацює із суб'єктами сфери фізичної культури і спорту, які забезпечують розвиток олімпійських видів спорту;

бере участь у наданні всеукраїнським спортивним федераціям з олімпійських видів спорту статусу національної спортивної федерації з відповідного виду спорту;

бере участь у підготовці та реалізації заходів, спрямованих на забезпечення підготовки національних збірних команд України до участі в Олімпійських та інших міжнародних спортивних заходах, що проводяться Міжнародним та Європейським олімпійськими комітетами;

має свою національну олімпійську символіку, здійснює її використання та забезпечує захист відповідно до закону.

Органи державної влади сприяють розвитку матеріально-технічної бази Національного олім-

пійського комітету України, надають Національному олімпійському комітетові України фінансову та організаційну допомогу щодо розвитку олімпійського руху.

Органи місцевого самоврядування можуть підтримувати діяльність місцевих осередків Національного олімпійського комітету України та надавати їм фінансову та організаційну допомогу на розвиток олімпійського руху в регіонах.

Стаття 24. Суб'єкти паролімпійського і дефлімпійського руху в Україні

Суб'єктами паролімпійського і дефлімпійського руху в Україні є національні спортивні федерації інвалідів або їх спілки, що є членами Міжнародного паролімпійського комітету, Міжнародного спортивного комітету глухих, які діють відповідно до Конституції Міжнародного паролімпійського комітету, Конституції Міжнародного спортивного комітету глухих.

Метою паролімпійського і дефлімпійського руху в Україні є розвиток фізичної культури і спорту інвалідів, поліпшення фізичного стану та суспільної інтеграції інвалідів, організація і проведення заходів з фізичної культури і спорту інвалідів, участь національних збірних команд України у Паралімпійських і Дефлімпійських іграх, міжнародних спортивних змаганнях інвалідів.

Національні спортивні федерації інвалідів або їх спілки, які є членами Міжнародного паролімпійського комітету, Міжнародного спортивного комітету глухих, спрямовують свою діяльність на розвиток паролімпійського і дефлімпійського руху в Україні, підготовку та участь українських спортсменів у Паралімпійських, Дефлімпійських іграх, інших міжнародних спортивних змаганнях інвалідів. Держава підтримує розвиток паролімпійського і дефлімпійського руху в Україні, діяльність національних спортивних федерацій інвалідів або їх спілок.

Національні спортивні федерації інвалідів або їх спілки, які є членами Міжнародного паролімпійського комітету, Міжнародного спортивного комітету глухих, зокрема:

відповідно до Конституції Міжнародного паролімпійського комітету, Конституції Міжнародного спортивного комітету глухих представляють Україну в міжнародному паролімпійському русі, міжнародному дефлімпійському русі, інших міжнародних спортивних організаціях;

співпрацюють із суб'єктами сфери фізичної культури і спорту, спільно з Українським центром з фізичної культури і спорту інвалідів забезпечують підготовку та участь національних збірних команд інвалідів у Паралімпійських і Дефлімпійських іграх, міжнародних спортивних змаганнях інвалідів

усіх рівнів, розвиток фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності інвалідів, їх фізкультурно-спортивної реабілітації;

здійснюють громадський контроль за діяльністю закладів фізичної культури і спорту, заснованих органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування, у частині, що стосується спортивної роботи із спортсменами-інвалідами та залучення осіб з інвалідністю до занять фізичною культурою і спортом;

мають свою символіку, здійснюють її використання та забезпечують її захист відповідно до закону;

сприяють розвитку матеріально-технічного забезпечення спорту інвалідів в Україні.

Органи державної влади сприяють розвитку матеріально-технічної бази національних спортивних федерацій інвалідів або їх спілок, які є членами Міжнародного паролімпійського комітету, Міжнародного спортивного комітету глухих, можуть надавати їм фінансову та організаційну допомогу для досягнення мети їхньої діяльності та на виконання статутних завдань, пов'язаних з розвитком паролімпійського і дефлімпійського руху в Україні.

Органи місцевого самоврядування можуть підтримувати діяльність місцевих осередків національних спортивних федерацій інвалідів та їх спілок, надавати їм фінансову та організаційну підтримку на розвиток паролімпійського і дефлімпійського руху в регіонах.

Стаття 25. Спортивний комітет України

Спортивний комітет України — громадська організація фізкультурно-спортивної спрямованості, основним завданням якої є забезпечення розвитку в Україні неолімпійського спорту.

Спортивний комітет України діє на підставі статуту.

Спортивний комітет України:

представляє Україну у відповідних міжнародних спортивних організаціях, на Всесвітніх та Європейських іграх з неолімпійських видів спорту, інших міжнародних спортивних змаганнях, якщо інше не передбачено вимогами відповідних міжнародних організацій та/або міжнародними договорами України;

може організовувати та проводити на території України всеукраїнські та міжнародні заходи з неолімпійських видів спорту спільно з відповідними спортивними федераціями;

бере участь у наданні всеукраїнським спортивним федераціям з неолімпійських видів спорту статусу національної спортивної федерації з відповідного неолімпійського виду спорту;

має свою символіку, здійснює її використання та забезпечує захист відповідно до закону.

Центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту співпрацює із Спортивним комітетом України щодо розвитку неолімпійських видів спорту на підставі договору, може надавати йому фінансову підтримку з державного бюджету для здійснення статутної діяльності, підготовки та участі національних збірних команд у Всесвітніх іграх з неолімпійських видів спорту, інших міжнародних змаганнях.

Розділ III. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА

Стаття 26. Фізична культура у сфері освіти

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування сприяють розвитку фізичної культури в навчальних закладах. Фізична культура у сфері освіти має на меті забезпечити розвиток фізичного здоров'я учнів та студентів, комплексний підхід до формування розумових і фізичних здібностей особистості, вдосконалення фізичної та психологічної підготовки до активного життя, професійної діяльності на принципах індивідуального підходу, пріоритету оздоровчої спрямованості, широкого використання різноманітних засобів та форм фізичного виховання і масового спорту, безперервності цього процесу протягом усього життя.

Фізична культура у сфері освіти базується на затверджених відповідно до закону державних стандартах освіти, спрямованих на забезпечення науково обґрунтованих норм рухової активності дітей та молоді з урахуванням стану їхнього здоров'я, рівня фізичного та психічного розвитку.

У дошкільних та інших навчальних закладах обов'язково передбачаються посади фахівців з фізичної культури.

Фізична культура шляхом проведення обов'язкових занять у дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладах здійснюється відповідно до навчальних програм, затверджених у встановленому порядку.

У загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах уроки з фізичної культури є обов'язковими і проводяться не менше трьох разів на тиждень. Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування можуть приймати рішення щодо запровадження додаткових уроків з фізичної культури в загальноосвітніх навчальних закладах за умови наявності коштів у відповідних бюджетах.

У навчальних закладах, у тому числі підпорядкованих центральному органу виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики, заняття з фізкультурно-спортивної реабілітації учнів і студентів

з інвалідністю є обов'язковими, їх періодичність та інтенсивність визначаються індивідуально, з урахуванням медичних рекомендацій.

Загальноосвітні та професійно-технічні навчальні заклади з урахуванням місцевих природних умов, інтересів учнів самостійно визначають зміст, форми і засоби їх рухової активності, методи проведення занять з фізичної культури та організують позаурочну фізкультурно-спортивну роботу за участю позашкільних навчальних закладів, громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості.

Керівники навчальних закладів зобов'язані забезпечувати створення сприятливих умов для належної рухової активності учнів та студентів.

Стаття 27. Фізкультурно-оздоровча діяльність за місцем проживання та відпочинку громадян

Забезпечення умов для фізкультурно-оздоровчої діяльності за місцем проживання та відпочинку громадян покладається на місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування і здійснюється за рахунок коштів відповідних бюджетів. З цією метою місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування можуть створювати центри фізичного здоров'я населення, організувати будівництво спортивних споруд та співпрацювати з відповідними громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості та іншими закладами фізичної культури і спорту.

Власники санаторно-курортних закладів, закладів відпочинку та об'єктів туристичної інфраструктури, зокрема туристичних баз, створюють умови для здійснення фізкультурно-оздоровчої діяльності та фізкультурно-спортивної реабілітації.

Стаття 28. Фізкультурно-оздоровча діяльність за місцем роботи громадян

Власники підприємств, керівники установ та організацій відповідно:

створюють працівникам належні умови для фізкультурно-оздоровчої діяльності згідно з колективними договорами;

надають у користування працівникам та членам їх сімей для занять масовим спортом спортивні споруди, що перебувають на балансі відповідних підприємств, установ та організацій, забезпечують функціонування таких спортивних споруд, виділяють кошти на придбання спортивного інвентарю та обладнання, оплату праці відповідних фахівців сфери фізичної культури і спорту;

сприяють об'єднанню працівників у колективи фізичної культури та/або спортивні клуби;

заохочують працівників, які займаються масовим спортом.

Порядок створення і використання матеріально-технічної бази для забезпечення фізкультурно-оздоровчої діяльності за місцем роботи громадян, порядок фінансування, забезпечення фахівцями сфери фізичної культури і спорту для проведення занять із працівниками підприємств, установ та організацій та членами їхніх сімей визначаються цим Законом, іншими законодавчими актами та колективними договорами.

Стаття 29. Фізкультурно-оздоровча діяльність серед сільського населення

Виконавчі органи сільських, селищних рад, підприємства, установи та організації агропромислової галузі, що розташовані в сільській місцевості, сприяють:

створенню умов для залучення мешканців села, селища до активних занять фізичною культурою і спортом, здорового способу життя;

утворенню та діяльності у межах відповідних територій колективів фізичної культури та спортивних клубів;

доступності мешканцям села, селища спортивних споруд відповідних навчальних закладів для занять фізичною культурою;

функціонуванню та створенню дитячо-юнацьких спортивних шкіл у кожному сільському районі, у тому числі відкриттю їх відділень (філій) у селах та селищах;

фінансуванню фізичної культури і спорту.

Стаття 30. Фізична підготовка у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, утворених відповідно до законів України, у правоохоронних органах, рятувальних та інших спеціальних службах

Фізична підготовка військовослужбовців є складовою частиною загальної системи навчання та виховання особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, і спрямована на забезпечення фізичної готовності особового складу до професійної діяльності.

Форми, зміст і порядок організації фізичної підготовки та спортивної діяльності військовослужбовців, працівників правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб визначаються на підставі цього Закону нормативно-правовими актами відповідних органів державної влади.

Рівень фізичної підготовленості військовослужбовців, працівників правоохоронних органів,

рятувальних та інших спеціальних служб у встановленому порядку враховується при присвоєнні чергових військових і спеціальних звань, призначенні на відповідні посади.

Для організації фізкультурно-оздоровчої і спортивної діяльності у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, утворених відповідно до законів України, у правоохоронних органах, рятувальних та інших спеціальних службах відповідними центральними органами виконавчої влади можуть створюватися заклади фізичної культури і спорту, зокрема спортивні комітети, клуби, бази тощо.

Зклади фізичної культури і спорту, зазначені у частині четвертій цієї статті, відповідно до закону можуть створювати у встановленому порядку дитячо-юнацькі спортивні школи.

Спортивні споруди закладів фізичної культури і спорту, зазначених у частині четвертій цієї статті, використовуються для організації та проведення занять з фізичної підготовки військовослужбовців і працівників Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, працівників правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб, підготовки відповідних спортсменів до участі у відомчих, всеукраїнських та міжнародних змаганнях з олімпійських та неолімпійських видів спорту.

Для здійснення управління фізичною підготовкою та спортивною діяльністю у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, утворених відповідно до законів України, у правоохоронних органах, рятувальних та інших спеціальних службах можуть створюватися окремі структурні підрозділи.

Стаття 31. Фізкультурно-оздоровча діяльність і фізкультурно-спортивна реабілітація інвалідів

Органи влади Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування для забезпечення фізкультурно-оздоровчої діяльності для інвалідів і фізкультурно-спортивної реабілітації інвалідів можуть створювати заклади фізичної культури і спорту інвалідів, надавати їм необхідне матеріально-технічне забезпечення, доступність спортивних споруд для інвалідів.

Український центр з фізичної культури і спорту інвалідів, регіональні центри з фізичної культури і спорту інвалідів, центри з фізичної культури і спорту інвалідів, заклади фізичної культури і спорту у співпраці з громадськими організаціями інвалідів фізкультурно-спортивної спрямованості можуть здійснювати заходи з фізкультурно-оздо-

ровчої діяльності та фізкультурно-спортивної реабілітації інвалідів.

Стаття 32. Фізкультурно-оздоровча діяльність у місцях попереднього ув'язнення та в установах виконання покарань

Громадянам, які перебувають у місцях попереднього ув'язнення та в установах виконання покарань, гарантується можливість займатися фізкультурно-оздоровчою діяльністю.

Адміністрація місць попереднього ув'язнення та установ виконання покарань створює особам, які в них перебувають, умови для занять фізичною культурою, зокрема особам, які не досягли повноліття, — умови для фізичного виховання відповідно до вимог щодо занять фізичною культурою, передбачених для загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів.

Центральний орган виконавчої влади з питань виконання покарань визначає порядок здійснення фізкультурно-оздоровчої діяльності та нормативи забезпеченості місць попереднього ув'язнення і установ виконання покарань фізкультурно-спортивним інвентарем та обладнанням.

Розділ IV. СПОРТ

Стаття 33. Дитячий спорт

Дитячий спорт — напрям спорту, який забезпечує ознайомлення дітей з видами спорту та виявлення їх здібностей до подальших занять спортом.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування створюють організаційно-правові та інші умови для розвитку дитячого спорту та забезпечення початкового навчання дітей видам спорту шляхом об'єднання зусиль сім'ї, опікунів, піклувальників, дитячо-юнацьких спортивних шкіл та загальноосвітніх навчальних закладів з метою розвитку масового спорту та спорту вищих досягнень.

Стаття 34. Дитячо-юнацький спорт

Дитячо-юнацький спорт — напрям спорту, який забезпечує залучення дітей для занять певним видом спорту із дитячого спорту для здійснення їх спортивної спеціалізації та забезпечення умов для переходу до резервного спорту.

Розвиток дитячо-юнацького спорту забезпечують суб'єкти сфери фізичної культури і спорту, зокрема дитячо-юнацькі спортивні школи та відповідні спортивні клуби.

Стаття 35. Резервний спорт

Резервний спорт — напрям спорту, який забезпечує у порядку, встановленому центральним ор-

ганом виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту, здійснення відбору обдарованих дітей та молоді для занять певним видом спорту, створення умов для максимального розвитку їхніх індивідуальних здібностей з метою досягнення високих спортивних результатів, забезпечення умов для переходу до спорту вищих досягнень та поповнення основного складу національних збірних команд.

Розвиток резервного спорту забезпечують суб'єкти сфери фізичної культури і спорту, зокрема спортивні клуби, спеціалізовані навчальні заклади спортивного профілю, школи вищої спортивної майстерності, штатні спортивні команди резервного спорту Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки, всеукраїнських фізкультурно-спортивних товариств, спортивних федерацій (далі — штатні спортивні команди резервного спорту) та інші суб'єкти сфери фізичної культури і спорту.

Порядок створення штатних спортивних команд резервного спорту визначається Кабінетом Міністрів України.

Фінансування штатних спортивних команд резервного спорту здійснюється відповідно до закону.

Стаття 36. Спорт вищих досягнень

Спорт вищих досягнень — напрям спорту, який забезпечує залучення спортсменів з резервного спорту шляхом подальшої спеціалізації та індивідуалізації їхнього навчально-тренувального процесу з певного виду спорту для підготовки та участі у спортивних змаганнях всеукраїнського та міжнародного рівнів.

Розвиток спорту вищих досягнень забезпечують національні збірні команди та суб'єкти сфери фізичної культури і спорту, зокрема центри олімпійської підготовки, школи вищої спортивної майстерності, спортивні клуби, а також спортивні команди Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб, а також суб'єкти сфери фізичної культури і спорту, які здійснюють розвиток професійного спорту.

Стаття 37. Національні збірні команди

Центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту з урахуванням пропозицій національних спортивних федерацій та фізкультурно-спортивних товариств комплектує на конкурсній основі з числа найбільш підготовлених спортсменів дитячо-юнацького, резервного спорту та спорту вищих досягнень, а також фахівців сфе-

ри фізичної культури і спорту, зокрема тренерів, національні збірні команди з визнаних в Україні олімпійських та неолімпійських видів спорту для підготовки їх до участі в міжнародних спортивних змаганнях.

Центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту з урахуванням пропозицій відповідних спортивних федерацій інвалідів із національним статусом та Національного комітету спорту інвалідів України комплектує на конкурсній основі з числа найбільш підготовлених спортсменів дитячо-юнацького, резервного спорту та спорту вищих досягнень, а також фахівців сфери фізичної культури і спорту, зокрема тренерів, національні збірні команди з визнаних в Україні видів спорту інвалідів для підготовки їх до участі в міжнародних спортивних змаганнях.

Положення про національні збірні команди з видів спорту, визнаних в Україні (далі — національні збірні команди), затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту з урахуванням пропозицій центрального органу виконавчої влади з питань фінансів.

Склад національних збірних команд щорічно затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту та включає основний склад та склади спортсменів різних вікових груп з урахуванням вимог міжнародних спортивних федерацій.

До основного складу національних збірних команд включаються спортсмени, які мають найвищі спортивні результати на всеукраїнських та міжнародних змаганнях.

Центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту на конкурсній основі формує штатну команду національних збірних команд України з олімпійських та неолімпійських видів спорту, що включає спортсменів та фахівців сфери фізичної культури і спорту, зокрема тренерів, а з видів спорту інвалідів — Український центр з фізичної культури і спорту інвалідів.

Центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту укладає трудовий договір (контракт) із спортсменами та фахівцями штатної команди національних збірних команд України з олімпійських та неолімпійських видів спорту, а з видів спорту інвалідів — Український центр з фізичної культури і спорту інвалідів.

Для участі в окремих міжнародних спортивних змаганнях центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту комплектує окремі офіційні делегації національних збірних команд України, до яких входять спортсмени, тренери та особи, що забезпечують організаційне супроводження їх участі.

Спортсмени — члени штатної команди національних збірних команд України беруть участь у

міжнародних змаганнях або інших спортивних змаганнях, не включених до Єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів України, за погодженням з центральним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту відповідно до умов трудового договору (контракту).

Спортсменам — членам національних збірних команд України, які проходять службу у Збройних Силах України, інших військових формуваннях, утворених відповідно до законів України, правоохоронних органах, відповідних центральних органах виконавчої влади створюються необхідні умови для підвищення їх спортивної майстерності, забезпечується можливість брати участь у міжнародних, всеукраїнських та інших спортивних змаганнях.

Можливість виступу громадян України за національні збірні інших держав та/або іноземців чи осіб без громадянства за національну збірну команду України регулюється відповідно до вимог міжнародних спортивних федерацій.

Спортсмен — член національних збірних команд України у разі його дискваліфікації (відсторонення) від участі у спортивних заходах, зокрема за порушення правил спортивних змагань та/або положення (регламенту) про спортивні змагання, норм, визначених міжнародними та всеукраїнськими спортивними федераціями, а також за використання заборонених у спорті засобів (допінгу), одночасно виключається центральним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту з національної збірної команди та штатної команди національних збірних команд України.

Функціонування штатної команди національних збірних команд України, фінансування підготовки національних збірних команд та участі у міжнародних спортивних змаганнях здійснюється за рахунок коштів державного бюджету та інших джерел, не заборонених законодавством.

Стаття 38. Професійний спорт

Професійний спорт — комерційний напрям діяльності у спорті, пов'язаний з підготовкою та проведенням видовищних спортивних заходів на високому організаційному рівні з метою отримання прибутку.

Діяльність у професійному спорті спортсменів, тренерів та інших фахівців, яка полягає у підготовці та участі у спортивних змаганнях серед спортсменів-професіоналів і є основним джерелом їх доходів, провадиться відповідно до цього Закону, Кодексу законів про працю України (322-08) та інших нормативно-правових актів, а також статутних та регламентних документів відповідних суб'єктів сфери фізичної культури і спорту та міжнародних спортивних організацій.

Спортсмен набуває статусу спортсмена-професіонала з моменту укладення контрак-

ту з відповідними суб'єктами сфери фізичної культури і спорту про участь у змаганнях серед спортсменів-професіоналів.

Стаття 39. Визнання видів спорту в Україні

В Україні не можуть визнаватися види спорту, які пов'язані з небезпекою чи надмірним ризиком для життя і здоров'я людей або мають антигуманний зміст.

Порядок визнання видів спорту в Україні, включення їх до відповідного реєстру та порядок ведення цього реєстру визначаються центральним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту.

Види спорту, визнані в Україні, мають переваги, зокрема, щодо:

одержання державної підтримки для розвитку відповідного виду спорту;

відкриття в установленому порядку відділень з відповідного виду спорту в дитячо-юнацьких спортивних школах, спеціалізованих навчальних закладах спортивного профілю, школах вищої спортивної підготовки, центрах олімпійської підготовки, центрах студентського спорту вищих навчальних закладів;

проведення офіційних спортивних змагань з відповідного виду спорту;

присвоєння в установленому порядку спортивних звань та розрядів, суддівських кваліфікаційних категорій з відповідного виду спорту.

Стаття 40. Правила спортивних змагань з видів спорту, визнаних в Україні

Правила спортивних змагань з видів спорту, визнаних в Україні (далі — правила спортивних змагань), включають вимоги до учасників змагань, відповідних спортивних споруд, спеціального обладнання та інвентарю, умови та порядок визначення результатів та переможців змагань. Вони розробляються всеукраїнською спортивною федерацією з виду спорту з урахуванням правил спортивних змагань відповідної міжнародної спортивної федерації.

Правила спортивних змагань затверджуються центральним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту з урахуванням пропозицій відповідних всеукраїнських спортивних федерацій.

Офіційні спортивні змагання з видів спорту проводяться за правилами спортивних змагань, затвердженими відповідно до вимог цієї статті.

Стаття 41. Спортивне суддівство

Суддівство спортивних змагань здійснюється спортивними суддями — фізичними особами, які

пройшли спеціальну підготовку і отримали відповідну кваліфікаційну категорію та уповноважені забезпечувати дотримання правил спортивних змагань, положень (регламентів) про змагання, а також забезпечувати достовірність зафіксованих результатів.

В Україні встановлені такі кваліфікаційні категорії спортивних суддів:

- спортивний суддя Національної категорії;
- спортивний суддя першої категорії;
- спортивний суддя другої категорії;
- юний спортивний суддя.

Кваліфікаційні категорії спортивним суддям присвоюються спортивними федераціями в порядку, затвердженому центральним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту.

Стаття 42. Єдина спортивна класифікація України. Спортивні звання та спортивні розряди

Єдина спортивна класифікація України визначає порядок, умови та вимоги, необхідні для присвоєння спортсменам і тренерам спортивних звань та спортивних розрядів з видів спорту, визнаних в Україні. Єдина спортивна класифікація України затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту відповідно до затвердженого ним Положення про Єдину спортивну класифікацію України (з0518-06) з урахуванням пропозицій всеукраїнських спортивних федерацій.

- В Україні присвоюються такі спортивні звання:
- заслужений тренер України;
  - заслужений майстер спорту України;
  - майстер спорту України міжнародного класу;
  - гросмейстер України;
  - майстер спорту України.

Спортсменам, які виконали кваліфікаційні вимоги, передбачені Єдиною спортивною класифікацією України (з0518-06), центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту видає посвідчення про присвоєння відповідного спортивного звання.

Спортсмени, яким присвоєні спортивні звання, є спортсменами вищої категорії.

В Україні присвоюються такі спортивні розряди:

- кандидат у майстри спорту України;
- перший розряд;
- другий розряд;
- третій розряд;
- перший юнацький розряд;
- другий юнацький розряд;
- третій юнацький розряд.

Спортсменам, які виконали спортивні розряди, передбачені Єдиною спортивною класифіка-

цією України, видається посвідчення про присвоєння відповідного спортивного розряду в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту.

Стаття 43. Гарантії підвищення спортивної майстерності

Спортсменам, які беруть участь у всеукраїнських та міжнародних змаганнях, надається за місцем роботи відпустка для підготовки та участі в цих змаганнях у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Спортсмени вищої категорії підлягають обов'язковому страхуванню в порядку (з378-95-п), визначеному Кабінетом Міністрів України.

Для видатних, молодих та перспективних спортсменів, їх тренерів держава може встановлювати відповідні стипендії. Спортсменам, які посіли призові місця на офіційних міжнародних змаганнях, та їх тренерам встановлюються грошові винагороди у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Спортсменам, які посіли призові місця на Олімпійських іграх, Всесвітніх та Європейських іграх з неолімпійських видів спорту, Паралімпійських і Дефлімпійських іграх, Глобальних іграх спортсменів з порушенням інтелекту, чемпіонатах світу або Європи, та їх тренерам можуть надаватися соціально-побутові та інші заохочення у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Стаття 44. Спортивні відзнаки і нагороди, спортивна символіка

До спортивних відзнак належать нагрудні значки, що свідчать про рівень спортивної і суддівської кваліфікації, а також спортивні медалі, якими відзначаються спортсмени, їх тренери та інші фахівці у сфері фізичної культури і спорту.

Центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту затверджує зразки нагрудних значків, що свідчать про рівень спортивної і суддівської кваліфікації, а також встановлює перелік спортивних нагород для переможців і рекордсменів всеукраїнських спортивних змагань.

За видатні спортивні досягнення і значний вклад у розвиток фізичної культури і спорту спортсмени, їх тренери та інші фахівці у сфері фізичної культури і спорту можуть бути відзначені державними нагородами.

Порядок використання спортивної символіки (емблем та інших позначень закладів фізичної культури і спорту, позначень міжнародних та інших спортивних змагань) здійснюється відповідно до закону.

Розділ V. ОРГАНІЗАЦІЙНЕ, КАДРОВЕ, ФІНАНСОВЕ ТА ІНШЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Стаття 45. Організаційне забезпечення фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів

Організація підготовки та проведення фізкультурно-оздоровчого заходу або спортивного змагання здійснюється відповідно до положення (регламенту) про такий фізкультурно-оздоровчий захід або таке спортивне змагання, що затверджується відповідно організаторами фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів.

Статус та назву чемпіонату і Кубка можуть мати лише офіційні спортивні змагання.

Офіційні фізкультурно-оздоровчі та спортивні заходи — спортивні заходи, включені до Єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів України, календарних планів фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, календарних планів фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів районів, міст, селищ та сіл (далі — календарні плани).

Порядок складання календарних планів, а також вимоги до змісту положення (регламенту) про офіційні фізкультурно-оздоровчі заходи або спортивні змагання затверджуються центральним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту.

Міжнародні спортивні змагання проводяться організаторами спортивних заходів на території України за рішенням центрального органу виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту з урахуванням пропозицій відповідної спортивної федерації із статусом національної спортивної федерації, відповідних місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, на території яких планується проведення цих змагань. Ці міжнародні спортивні змагання включаються центральним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту до Єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів України. Спортивні змагання не визнаються та не можуть визначатися як міжнародні, у тому числі в рекламі та інформаційних повідомленнях, без включення їх до Єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів України.

Організатори фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів мають право на використання назви таких заходів та їх символіки відповідно до закону. Реклама в місцях проведення фізкультурно-

оздоровчих або спортивних заходів здійснюється організаторами цих заходів відповідно до закону.

Організатори спортивних заходів можуть визначати виробників, товари яких (спортивний одяг, взуття, спортивне обладнання та інвентар) обов'язково використовуються суб'єктами фізичної культури і спорту під час проведення відповідних заходів.

Право на висвітлення фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів шляхом трансляції зображення та/або звуку заходу будь-якими засобами та/або за допомогою будь-яких технологій, а також шляхом здійснення запису зазначеної трансляції та/або фотографування заходу належить організаторам фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів відповідно до закону.

Вирішення спорів, що виникають між суб'єктами у сфері фізичної культури і спорту, здійснюється відповідно до закону постійно діючим спортивним третейським судом.

Стаття 46. Інформаційне забезпечення у сфері фізичної культури і спорту

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування сприяють пропагуванню розвитку фізичної культури і спорту з метою зміцнення здоров'я, формування здорового способу життя, фізичного загартування та духовного зростання людини.

Засоби масової інформації, зокрема державні, здійснюють популяризацію оздоровчого значення фізичної культури, напрямів спорту, досягнень спортсменів України на міжнародних спортивних змаганнях тощо.

Центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту відповідно до закону забезпечує збирання адміністративних даних і проведення статистичних спостережень з метою одержання інформації про сферу фізичної культури і спорту.

До головних завдань статистичних спостережень у сфері фізичної культури і спорту належать: збирання, розроблення, узагальнення та всебічний аналіз статистичної інформації щодо подій у сфері фізичної культури і спорту;

розроблення і впровадження статистичної методології, що базується на результатах наукових досліджень, міжнародних стандартах та рекомендаціях;

забезпечення достовірності, об'єктивності, оперативності, стабільності та цілісності статистичної інформації;

забезпечення доступності, гласності та відкритості зведених статистичних даних у межах законодавства.

Порядок подання та перелік показників статистичних спостережень у сфері фізичної культури і

спорту встановлюються центральним органом виконавчої влади в галузі статистики з урахуванням пропозицій центрального органу виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту.

Стаття 47. Фінансове забезпечення сфери фізичної культури і спорту

Фінансування розвитку фізичної культури і спорту здійснюється відповідно до цього Закону та інших нормативно-правових актів за рахунок коштів відповідно державного та місцевого бюджетів, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

Для розвитку фізичної культури і спорту використовуються позабюджетні кошти, зокрема від:

Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності;

підприємств, установ та організацій, об'єднань громадян, окремих осіб;

фінансово-господарської діяльності закладів фізичної культури і спорту;

користування правами інтелектуальної власності закладами фізичної культури і спорту, організаторами фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів;

проведення державної спортивної лотереї;

інвестиційної діяльності у сфері фізичної культури і спорту.

На розвиток фізичної культури і спорту підприємства, установи та організації спрямовують кошти у порядку, визначеному законодавством.

Заклади фізичної культури і спорту звільняються від сплати земельного податку відповідно до закону.

Держава може надавати податкові пільги для юридичних та фізичних осіб (резидентів та нерезидентів), що здійснюють благодійну діяльність у сфері фізичної культури і спорту в порядку, визначеному законодавством.

У сільській місцевості витрати на утримання закладів фізичної культури і спорту, в тому числі дитячо-юнацьких спортивних шкіл, а також на проведення фізкультурно-спортивних заходів здійснюються відповідно до закону.

Держава сприяє діяльності суб'єктів господарювання, що здійснюють інвестиційну діяльність у сфері фізичної культури і спорту в Україні.

Стаття 48. Матеріально-технічне забезпечення сфери фізичної культури і спорту

Матеріально-технічне забезпечення сфери фізичної культури і спорту здійснюється шляхом будівництва та використання спортивних споруд, створення, придбання та використання фізкультурно-спортивного спорядження та обладнання,

іншого майна, призначеного для занять фізичною культурою і спортом. Центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту визначає нормативи матеріально-технічного забезпечення сфери фізичної культури і спорту в Україні.

Вимоги до спортивних споруд щодо будівельних норм і правил, санітарних норм, інших норм у сфері охорони здоров'я та дотримання безпеки їх відвідувачів встановлюються відповідно до закону.

Земельні ділянки, на яких розташовані спортивні споруди, належать до земель рекреаційного призначення.

Центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту, відповідні структурні підрозділи місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування в межах повноважень здійснюють контроль за ефективністю використання спортивних споруд.

Закладам фізичної культури і спорту, які мають у власності або користуванні спортивні споруди, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування можуть надавати відповідно до закону пільги з оплати за користування комунальними послугами та спожити електроенергію, а також надавати фінансову підтримку з відповідних бюджетів.

Приватизація спортивних споруд здійснюється відповідно до закону. Зміна цільового призначення приватизованих спортивних споруд не допускається.

Бази олімпійської, паролімпійської та дефлімпійської підготовки — заклади фізичної культури і спорту, які мають у власності або користуванні спортивні споруди і призначені забезпечувати умови для проживання, харчування, проведення навчально-тренувальних зборів спортсменів національних збірних команд та обладнані спортивним спорядженням, інвентарем для підготовки спортсменів до всеукраїнських та міжнародних змагань, Олімпійських, Паралімпійських та Дефлімпійських ігор, Глобальних ігор спортсменів з порушенням інтелекту.

Бази олімпійської, паролімпійської та дефлімпійської підготовки включаються до переліку, який затверджується Кабінетом Міністрів України, у визначеному ним порядку.

Будівництво, реконструкція та утримання спортивних споруд у сільській місцевості здійснюються відповідно до закону.

Заклади фізичної культури і спорту, які мають у власності або в користуванні спортивні споруди, повинні мати, зокрема:

сертифікат відповідності спортивної споруди, виданий відповідно до закону в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

журнал обліку використання спортивної споруди, порядок ведення якого визначається централь-

ним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту.

Не допускається:

проекування, будівництво нових і реконструкція діючих дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладів без передбачених нормативами вимог до спортивних споруд та функціональних приміщень;

обмеження доступу інвалідів до спортивних споруд.

Існуюча мережа державних і комунальних закладів фізичної культури і спорту не може бути скорочена.

Фізкультурно-спортивне спорядження та обладнання — спортивна форма (спеціальний одяг та взуття), спортивні снаряди (апарати), інвентар і апаратура для обладнання спортивних споруд та обслуговування спортивних заходів виготовляються з дотриманням стандартів (правил, норм), затверджених відповідно до закону.

Правила реєстрації, обліку, експлуатації і нагляду за використанням та технічним станом плавальних засобів, що є спортивними суднами, спортивних автомобілів, спортивних мотоциклів, спортивних літальних апаратів визначаються Кабінетом Міністрів України.

Суб'єктам підприємницької діяльності, які здійснюють виробництво фізкультурно-спортивного спорядження та обладнання, може надаватися пільговий режим кредитування і оподаткування відповідно до закону.

Організатори фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів, власники спортивних споруд, фізкультурно-спортивного спорядження та обладнання зобов'язані забезпечувати безпечні умови життя і здоров'я відвідувачів та користувачів спортивних споруд, користувачів фізкультурно-спортивного спорядження та обладнання, а також не завдавати шкоди довкіллю та здійснювати відповідні заходи з охорони та безпеки згідно з правилами, встановленими Кабінетом Міністрів України відповідно до закону.

Стаття 49. Кадрове забезпечення сфери фізичної культури і спорту

Держава забезпечує підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури і спорту.

Право проводити фізкультурно-оздоровчу та спортивну діяльність, фізкультурно-спортивну реабілітацію надається фахівцям, які мають спеціальну освіту та відповідний освітньо-кваліфікаційний рівень. Тренери та спортивні судді проходять обов'язкову атестацію в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту. Атестація тренерів та

спортивних суддів, фахівців з фізкультурно-спортивної реабілітації, які беруть участь у фізкультурно-оздоровчих, фізкультурно-реабілітаційних та спортивних заходах для інвалідів, проводиться Українським центром з фізичної культури і спорту інвалідів, у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту.

Тренерам та іншим фахівцям у сфері фізичної культури і спорту держава забезпечує:

створення належних умов для праці, відпочинку, медичного обслуговування;

підвищення кваліфікації один раз на п'ять років;

правовий та соціальний захист;

компенсації, встановлені законодавством про працю;

призначення і виплату пенсій відповідно до закону;

встановлення надбавок за спортивні звання в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту бере участь у ліцензуванні та акредитації вищих навчальних закладів, у яких здійснюється підготовка фахівців сфери фізичної культури і спорту, в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Держава сприяє розвитку волонтерського руху у сфері фізичної культури і спорту, де на добровільних засадах надається допомога щодо організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, пропагування здорового способу життя, надання консультаційної допомоги.

Волонтери у сфері фізичної культури і спорту проходять відповідну підготовку та атестацію в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту.

Волонтери у сфері фізичної культури і спорту можуть забезпечуватися фізкультурно-спортивним обладнанням та спорядженням відповідними закладами фізичної культури і спорту та організаторами фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів.

Стаття 50. Наукове забезпечення у сфері фізичної культури і спорту

Наукове забезпечення у сфері фізичної культури і спорту здійснюється для проведення наукових досліджень, впровадження їх результатів у практику роботи закладів фізичної культури і спорту, підготовки наукових кадрів та науково-педагогічних працівників.

Наукову і науково-методичну діяльність у сфері фізичної культури і спорту здійснюють наукові установи, вищі навчальні заклади III-IV рівнів акредитації у порядку, встановленому законодавством.

Центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту затверджує п'ятирічні зведені плани науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту, аналізує їх виконання. Фінансування заходів, визначених цими планами, здійснюється на конкурсних засадах відповідно до закону.

Стаття 51. Медичне забезпечення сфери фізичної культури і спорту (спортивна медицина)

Спортивна медицина є складовою системи охорони здоров'я у сфері фізичної культури і спорту та визначає стан здоров'я, фізичний розвиток та функціональний стан організму осіб, які займаються фізичною культурою і спортом, у тому числі шляхом визначення придатності (здійснення допуску) осіб до занять фізичною культурою і спортом, здійснення профілактики, діагностики, лікування захворювань та ушкоджень, пов'язаних із заняттям фізичною культурою і спортом.

Служба спортивної медицини створюється та функціонує у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Фінансування служби спортивної медицини здійснюється відповідно до закону.

Систематичному диспансерному огляду службою спортивної медицини підлягають особи, які займаються фізичною культурою, та спортсмени дитячо-юнацького, резервного спорту та спорту вищих досягнень, ветерани спорту.

Допуск осіб до занять фізичною культурою і спортом здійснює лікар із спортивної медицини.

Заняття фізичною культурою і спортом здійснюються з додержанням медичних норм, встановлених центральним органом виконавчої влади у сфері охорони здоров'я.

Стаття 52. Антидопінгова діяльність у сфері фізичної культури і спорту

Антидопінгова діяльність у сфері фізичної культури і спорту здійснюється відповідно до закону та міжнародних договорів України.

Розділ VI. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Стаття 53. Міжнародне співробітництво у сфері фізичної культури і спорту

Міжнародне співробітництво у сфері фізичної культури і спорту здійснюється відповідно до законів України та міжнародних договорів України.

Держава сприяє міжнародному співробітництву у сфері фізичної культури і спорту, зокрема шляхом укладення відповідних міжнародних договорів України.

Центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту представляє інтереси України у сфері фізичної культури і спорту у відносинах з іншими державами та міжнародними організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості, укладає в установленому порядку міжнародні договори у сфері фізичної культури і спорту.

Розділ VII. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Стаття 54. Відповідальність за порушення законодавства у сфері фізичної культури і спорту

Особи, винні у порушенні законодавства у сфері фізичної культури і спорту, несуть цивільно-правову, дисциплінарну, адміністративну або кримінальну відповідальність відповідно до закону”.

2. Кодекс законів про працю України (322-08) (Відомості Верховної Ради УРСР, 1971 р., додаток до N 50, ст. 375) доповнити статтею 77-1 такого змісту:

“Стаття 77-1. Відпустка для підготовки та участі в змаганнях

Відпустка для підготовки та участі в змаганнях надається працівникам, які беруть участь у всеукраїнських та міжнародних спортивних змаганнях.

Тривалість, порядок, умови надання та оплати відпусток для підготовки та участі в змаганнях встановлюються Кабінетом Міністрів України”.

3. У Законі України “Про відпустки” (504/96-ВР) (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., N 2, ст. 4; 2000 р., N 51-52, ст. 449; 2003 р., N 15, ст. 110; 2004 р., N 6, ст. 38, N 7, ст. 55; 2005 р., N 2, ст. 36, N 9, ст. 178, N 26, ст. 353; 2009 р., N 7, ст. 70, N 38, ст. 535, N 39, ст. 55):

1) частину першу статті 4 доповнити пунктом 3-1 такого змісту:

“3-1) відпустка для підготовки та участі в змаганнях (стаття 16-1 цього Закону)”;

2) у розділі III:

назву доповнити реченням такого змісту: “Відпустка для підготовки та участі в змаганнях”;

доповнити статтею 16-1 такого змісту:

“Стаття 16-1. Відпустка для підготовки та участі в змаганнях

Відпустка для підготовки та участі в змаганнях надається працівникам, які беруть участь у всеукраїнських та міжнародних спортивних змаганнях.

Тривалість, порядок, умови надання та оплати відпусток для підготовки та участі в змаганнях встановлюються Кабінетом Міністрів України”;

3) частину другу статті 21 після слів "творчої відпустки" доповнити словами "відпустки для підготовки та участі в змаганнях".

4. Пункт 5.2 статті 5 Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств" (334/94-ВР) (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., N 27, ст. 181 із наступними змінами) доповнити підпунктом 5.2.19 такого змісту:

"5.2.19. Сума коштів, перерахованих організатору фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів з метою підготовки і проведення фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів, а також суб'єктам сфери фізичної культури і спорту, але не більше трьох відсотків оподатковуваного прибутку попереднього звітного періоду".

II. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з 1 січня 2011 року, крім статті 14 Закону України "Про фізичну культуру і спорт" (3808-12), у редакції цього Закону, яка набирає чинності з 1 січня 2012 року.

2. Кабінету Міністрів України в шестимісячний строк з дня набрання чинності цим Законом:

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити перегляд і скасування центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону.

Президент України В.ЮЩЕНКО

м. Київ, 17 листопада 2009 року N 1724-VI
(Текст документа взято з сайту)

Сергієнко Л.П.

С32 Практикум з психології спорту: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів фізичного виховання і спорту. — Харків: «ОВС», 2008. — 256 с. (МОН України, лист № 1-4/18-Г-1054 від 14 травня 2008 р.) ISBN 966-7858-51-0.

У навчальному посібнику викладено зміст практикуму з психології спорту та програми з даної навчальної дисципліни. У практикумі наведено короткий зміст лекцій. Фактично це конспекти лекцій, які особливо потрібні студентам заочного відділення та тим, хто навчається дистанційно. На практичних заняттях студентам пропонується виконання психологічних та дидактичних тестів. Навчальний посібник доцільно використовувати під час підготовки до семінарських занять, заліків та іспитів.

Навчальний посібник рекомендовано студентам вищих навчальних закладів освітнього напрямку «Фізичне виховання і спорт» та «Психологія». Може бути корисним для викладачів, фахівців у галузі психології, тренерів, спортсменів високої кваліфікації, широкого кола читачів.

Худолій О.М.

X98 Загальні основи теорії і методики фізичного виховання: Навч. посібник. — 2-е вид., випр. — Харків: «ОВС», 2008. — 408 с.: іл. ISBN 966-7858-53-7.

У навчальному посібнику розглянуті загальні питання теорії фізичного виховання, а також теорія і методика розвитку рухових здібностей та навчання фізичним вправам.

Посібник рекомендовано викладачам і студентам факультетів фізичного виховання вищих педагогічних навчальних закладів III—IV рівня акредитації та вчителям фізичної культури середніх загальноосвітніх шкіл.

ФІЗКУЛЬТУРНА ОСВІТА

ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ РУХАМ: ДЕРМАТОГЛІФІЧНІ МАРКЕРИ В ПРОГНОЗІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Сергієнко Л.П.

Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини ВНЗ
Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

В статті розглянуті матеріали експериментального дослідження щодо визначення асоціації між схильністю дітей до високого інтелектуального розвитку та дерматогліфікою пальців і долонь рук. Показані диференціальні відмінності цього зв'язку у дітей різної статі.

Ключові слова: генетичні маркери, дерматогліфіка, інтелектуальний розвиток.

Постановка проблеми. Суттєву роль у ефективному навчанні руховим діям людини відіграє інтелектуальний її розвиток. Високі інтелектуальні здібності особи дають можливість за своїти систему знань щодо рухової і спортивної діяльності, формуються передумови до ефективного аналізу в цілому рухової діяльності і окремих вправ. Високі інтелектуальні здібності особи дозволяють свідомо виконувати рухові завдання, розуміти їх значення, застосовувати індивідуально орієнтовані методи навчання [2, 6].

У дітей і підлітків, які починають навчатись руховим навичкам не завжди можна здійснити прогноз схильності до інтелектуального розвитку тільки беручи до уваги академічну успішність. Враховуючи те, що інтелектуальні здібності людини на 50–51% обумовлені в розвитку спадковими факторами [3], доцільним, на наш погляд, є знаходження генетичних маркерів, що дозволять прогнозувати особливості розвитку особи в онтогенезі. З цих позицій визначення взаємозв'язку між показниками дерматогліфіки (як генетичного маркера) і рівнем розвитку інтелектуальних здібностей хлопців і дівчат є актуальною темою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ранню діагностику особливостей генетично контрольованих у розвитку психічних особливостей людини можливо при використанні генетичних маркерів. Властивості генетичних маркерів такі:

- вони мають значну генетичну детермінованість;
- повністю проявляються в подальших поколіннях та мають добру фенотипічну вираженість;
- успадковуються згідно з законами Менделя;

- на практиці мало залежать від факторів зовнішнього середовища;
- практично не змінюються упродовж життя людини.

Суть використання генетичних маркерів в прогнозі розвитку особи в тому, що фенотипічно визначений маркер ще в ранньому віці може надати інформацію про особливості розвитку іншої ознаки, яка фенотипічно проявляється в більш пізньому період онтогенезу. Одним із інформативних генетичних маркерів психічного розвитку людини вважають дерматогліфіку пальців і долонь рук. Даний маркер відносно просто визначається за відповідною методикою, а дерматогліфіка рук має широкий спектр порівнюваних ознак.

Відомі декілька робіт щодо визначення взаємозв'язку між інтелектуальними здібностями людини і особливостями їх дерматогліфіки рук. В лабораторії біологічного факультету Барселонського університету А. Rosa et al. [7] досліджували дерматогліфіку рук у дітей з інтелектуальним розладом. А дещо пізніше у І Московському медичному університеті ім. І.М. Сеченова було проведено дослідження по встановленню інтелектуального потенціалу студентів на основі дерматогліфічних маркерів [4].

Проте інформація з даної проблеми поки що фрагментарна. В Україні дослідження в даному напрямку не проводились.

Тому в роботі були поставлені наступні завдання:

1. Визначити взаємозв'язок між дерматогліфікою пальців рук та інтелектуальним розвитком хлопців і дівчат старших класів.
2. Знайти асоціативні зв'язки між дерматогліфікою долонь рук та інтелектуальним розвитком дітей старших класів.

Методи дослідження. Діагностика розумового розвитку учнів старших класів здійснювалась за методикою В.Ф. Вандерліка [5]. Дана методика дозволяє встановити загальний рівень інтелекту особистості. Одночасно вона дозволяє визначити особливості розвитку деяких компонентів структури інтелекту, які зумовлюють потенціал розвитку здібностей і інтуїтивне мислення, здатність до судження, абстрагування, синтезу, комбінаторне (просторово-візуальне) мислення та уяву, математичне (арифметичне) мислення.

Тест передбачає реєстрацію відповідей на 50 питань. Результатом тестування є визначення загальної суми балів, одержаних за правильні відповіді. Якісна оцінка інтелекту особистості визначається за показниками таблиці 1.

Дерматогліфіка рук вивчалась за методикою Т.Д. Гладкової [1]. Визначали типи основних пальцевих візерунків (рис. 1). А саме, підраховували на 10 пальцях двох рук найпростіші узорі — дуги (A — англ. arch), петлі (L — англ. loop) та найбільш

складні — завитки (W — англ. whorl). До того ж в дерматогліфічному аналізі розрізняли два варіанти петльових узорів: радіальні петлі (R) — відкритим кінцем спрямовані у бік великого пальця та ульнарні петлі (U) — відкритим кінцем спрямовані у бік мізинця. При дерматогліфічному аналізі підраховували також кількість дельт (d — місце, де сходяться лінії малюнка пальця, утворюючи при зустрічі Y-образну фігуру) на двох руках (умовно позначають F-tr). Завитковий візерунок має дві дельти (трирадіуса), петлі — одну, дуги — не мають дельт. Підраховувались також кількісні показники гребінців (лінії малюнка пальців) на кожному пальці (умовно RC-I, RC-II і т.п.), сумарно на правій і лівій руці (відповідно RC-права та RC-ліва) та двох руках (TRC — тотальний гребневий рахунок).

Серед долонної дерматогліфіки визначали довжинні показники (у мм) між трирадіусами a і d (ad), a і b (ab), b і c (bc), c і d (cd), a і t (at), b і t (bt), c і t (ct), d і t (dt). Визначався також головний долонний кут (у град) — atd, а також вимірювались кути — dat, adt, atb, btc, ctd окремо на правій і лівій руці.

У дослідженнях брали участь школярі старших класів (середній вік становив 16,5 років) у кількості 100 осіб (по 50 хлопців і дівчат). У вибірці хлопців і дівчат досліджувались по 25 осіб з високим інтелектуальним розвитком (22,4–23,5 балів) і низьким інтелектуальним розвитком (8,4–8,5 балів).

Результати дослідження. Дерматогліфіка пальців рук. Співвідношення типів візерунків пальців у хлопців і дівчат з низьким і високим коефіцієнтом інтелекту (IQ) наведені в таблиці 2. Аналіз показав, що суттєвих відмінностей по найпростішим дуговим типам дерматогліфічних візерунків, як у хлопців, так і у дівчат з високим і низьким рівнем інтелекту нема. Проте у дітей обох статей з низьким рівнем інтелекту зустрічається більше петльових візерунків (L = 70% у хлопців і L = 63% у дівчат), ніж у дітей з високим інтелектуальним розвитком (L = 61% у хлопців і L = 61% у дівчат). У дітей з високим інтелектуальним розвитком дещо значніша виявляється кількість завиткових візерунків (W = 32% у хлопців і 29% у дівчат), ніж у дітей з низькими показниками інтелекту (W = 27% у хлопців і 28% у дівчат).

Підрахунок кількості завиткових візерунків у дітей з високим і низьким інтелектуальним розвитком показав деякі диференціальні відмінності у хлопців з вищим коефіцієнтом інтелекту у 60% зареєстровано три і більше завитків, а у 44% — чотири і більше завитків. Аналогічні результати у хлопців з нижчими показниками IQ були такі: три і більше завитка зустрічається у 32%, а чотири і більше завитка — у 24%. У дівчат дещо менші відмінності за даною дерматогліфічною ознакою: три і більше завитків у дівчат з високим інтелектуальним

Таблиця 1
Якісна оцінка інтелекту за методикою В.Ф. Вандерліка

Кількість балів	Якісна характеристика інтелекту
27 і вище	Дуже високий інтелект
20–26	Високий інтелект
16–18	Вище середнього інтелект
11–15	Середній розвиток інтелекту
9–10	Нижче середнього інтелект
8 і нижче	Низький інтелект

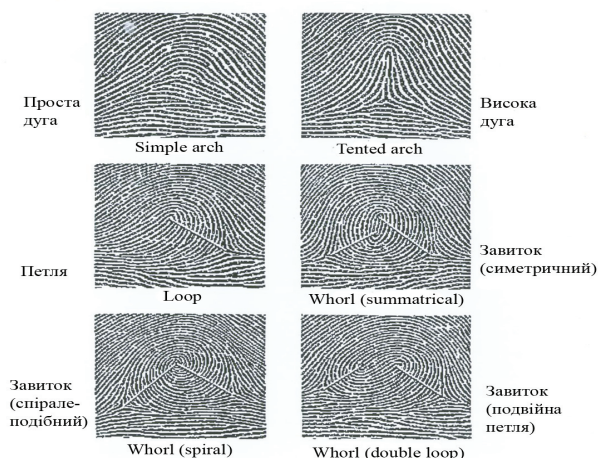

Рис. 1. Типи папілярних візерунків пальців рук

Таблиця 2

Співвідношення типів візерунків пальців у хлопців і дівчат з високим і низьким рівнем інтелекту, %

Рівень інтелекту	IQ	Стать	Типи візерунків пальців			
			A	R	U	W
Низький	8,4	X	7	34	36	27
Високий	23,6	X	8	34	27	32
Низький	8,5	Д	8	33	30	28
Високий	22,4	Д	8	30	31	29

Таблиця 3

Середні показники гребневого рахунку пальців рук у хлопців і дівчат з високим і низьким рівнем інтелекту, кількість

Рука	Пальцева дерматогліфіка	Інтелектуальний розвиток			
		Хлопці		Дівчата	
		Низький – 8,4 бали	Високий – 23,6 балів	Низький – 8,5 балів	Високий – 22,4 бали
Права	RC-I	17,6	17,2	15,8	14,7
	RC-II	10,8	11,2	11,4	9,9
	RC-III	11,7	10,5	8,6	11,1
	RC-IV	15,2	14,5	15,3	13,8
	RC-V	12,2	12,6	10,6	11,8
	RC-права	67,5	66,0	61,7	61,3
Ліва	RC-I	14,0	14,3	14,8	13,5
	RC-II	8,3	11,1	10,9	8,6
	RC-III	10,4	9,0	11,0	10,7
	RC-IV	14,6	14,7	14,5	15,0
	RC-V	11,1	13,7	12,5	11,0
	RC-ліва	58,4	62,8	63,7	58,8
TRC		125,9	128,8	125,4	120,1

розвитком зустрічається у 44%, такий же відсоток зареєстрований для даної вибірки і у дівчат, які мають чотири і більше завиткових папілярних візерунків. У вибірці дівчат з низьким інтелектуальним розвитком відповідні показники були 36 і 24%.

Відмітимо, що диференціальні відмінності по типах дерматогліфічних візерунків дещо більша у хлопців, ніж у дівчат. Наведене дає підставу стверджувати, що абсолютні показники завиткових візерунків у особи можуть бути інформативними критеріями схильності дітей до інтелектуального розвитку.

Показники гребневого рахунку на окремих пальцях кожної руки та сумарний показник двох рук наведено в таблиці 3. За показниками тотального гребневого підрахунку (TRC) суттєвих відмінностей та узгодженої тенденції між хлопцями і дівчатами з різним рівнем інтелектуального розвитку не спостерігається. Не відмічені нами будь-які тен-

денції щодо інших показників гребневого рахунку пальців рук.

Особливості локалізації дельт у хлопців і дівчат з різними показниками інтелектуального розвитку наведено в таблиці 4. У хлопців з високим інтелектуальним розвитком відмічено дещо більша сумарна кількість дельт (12,6) в порівнянні з хлопцями з нижчим коефіцієнтом інтелекту (11,4). У дівчат обох вибірок ці показники майже подібні.

Дерматогліфіка долонь рук. Довжинні показники дерматогліфіки долонь рук у хлопців і дівчат з різним рівнем інтелектуального розвитку відповідно наведені в таблицях 5 і 6. Аналізуючи таблиці визначимо чітку тенденцію, що спостерігається у хлопців. З високим інтелектуальним розвитком хлопці мають практично всі значніші дерматогліфічні показники правої і лівої руки, ніж хлопці з низьким інтелектуальним розвитком. Суттєві відмінності знайдені для обох рук дерматогліфіч-

Таблиця 4

Локалізація папілярних дельт на пальцях рук у хлопців і дівчат з високим і низьким рівнем інтелекту, кількість

Рука	Пальцева дерматогліфіка	Інтелектуальний розвиток			
		Хлопці		Дівчата	
		Низький – 8,4 бали	Високий – 23,6 балів	Низький – 8,5 балів	Високий – 22,4 бали
Права	Ft-I	1,3	1,5	1,3	1,4
	Ft-II	1,1	1,2	1,4	1,2
	Ft-III	1,1	1,3	0,8	1,1
	Ft-IV	1,3	1,5	1,4	1,4
	Ft-V	1,0	1,1	1,1	1,0
	Ft-права	5,8	6,6	6,0	6,1
Ліва	Ft-I	1,3	1,4	1,4	1,4
	Ft-II	1,0	1,2	1,2	1,0
	Ft-III	1,0	1,0	1,1	1,2
	Ft-IV	1,3	1,3	1,4	1,4
	Ft-V	1,0	1,1	1,2	1,0
	Ft-ліва	5,6	6,0	6,3	6,0
F-tr		11,4	12,6	12,3	12,1

Таблиця 5

Довжинні дерматогліфічні показники долонь рук у хлопців з високим і низьким інтелектуальним розвитком, мм

Рука	Долонна дерматогліфіка	Інтелектуальний розвиток					
		Низький – 8,4 бали		Високий – 23,6 балів		t	p
		$\bar{X}$	$\pm S$	$\bar{X}$	$\pm S$		
Права	ad	52,2	2,70	55,5	4,50	3,2	<0,05
	ab	22,5	7,30	23,3	0,91	0,5	>0,05
	bc	14,9	4,13	15,2	5,12	0,3	>0,05
	cd	20,2	3,43	21,7	5,38	1,43	>0,05
	at	79,8	7,00	84,9	9,50	2,13	<0,05
	bt	81,0	8,80	85,4	8,70	1,76	>0,05
	ct	76,3	8,20	81,8	9,60	2,39	<0,05
	dt	68,6	8,50	73,4	8,60	2,40	<0,05
Ліва	ad	51,8	4,50	55,0	4,50	2,46	<0,05
	ab	22,8	3,02	23,6	0,91	1,33	>0,05
	bc	13,5	4,54	15,2	5,12	1,24	>0,05
	cd	20,4	3,01	21,4	5,38	0,81	>0,05
	at	81,0	6,23	82,7	7,40	0,89	>0,05
	bt	83,3	7,25	84,0	9,80	0,29	>0,05
	ct	78,2	8,10	83,4	10,70	0,60	>0,05
	dt	72,1	6,20	72,2	11,38	0,04	>0,05

Таблиця 6

Довжинні дерматогліфічні показники долонь рук у дівчат з високим і низьким інтелектуальним розвитком, мм

Рука	Долонна дерматогліфіка	Інтелектуальний розвиток					
		Низький – 8,5 балів		Високий – 22,4 бали		t	p
		$\bar{X}$	$\pm S$	$\bar{X}$	$\pm S$		
Права	ad	48,8	4,60	50,2	3,30	0,60	>0,05
	ab	21,0	4,40	22,6	2,81	1,45	>0,05
	bc	13,9	3,20	13,0	2,40	1,13	>0,05
	cd	20,8	2,10	19,5	3,50	1,63	>0,05
	at	78,1	0,90	76,6	11,40	0,94	>0,05
	bt	79,6	6,90	77,7	18,60	1,98	>0,05
	ct	75,6	7,30	72,8	7,92	1,30	>0,05
	dt	68,4	7,00	65,1	11,05	1,40	>0,05
Ліва	ad	47,2	11,03	47,7	16,30	0,13	>0,05
	ab	21,1	1,90	22,4	5,71	0,93	>0,05
	bc	14,2	4,00	13,5	3,44	0,60	>0,05
	cd	19,6	2,83	19,3	4,80	0,24	>0,05
	at	76,9	6,71	76,5	7,90	0,19	>0,05
	bt	78,3	7,40	79,2	4,92	0,51	>0,05
	ct	74,9	8,54	74,9	8,21	0	>0,05
	dt	66,6	7,00	67,3	10,30	0,28	>0,05

Таблиця 7

Куткові дерматогліфічні показники долонь рук у хлопців з високим і низьким інтелектуальним розвитком, град

Рука	Долонна дерматогліфіка	Інтелектуальний розвиток					
		Низький – 8,4 бали		Високий – 23,6 балів		t	p
		$\bar{X}$	$\pm S$	$\bar{X}$	$\pm S$		
Права	atd	42,1	9,71	41,1	7,40	0,42	>0,05
	dat	58,3	2,10	59,3	7,10	0,23	>0,05
	adt	81,3	9,14	80,2	8,81	0,44	>0,05
	atb	15,9	2,72	16,2	3,95	0,33	>0,05
	btc	10,6	2,34	9,8	5,23	0,66	>0,05
	ctd	14,5	3,23	15,2	2,11	0,88	>0,05
Ліва	atd	39,2	3,90	42,4	7,40	1,03	>0,05
	dat	59,4	4,70	58,2	10,70	0,52	>0,05
	adt	81,8	4,10	80,9	6,60	0,51	>0,05
	atb	15,6	2,30	16,3	3,05	0,93	>0,05
	btc	9,3	3,09	10,1	2,07	1,57	>0,05
	ctd	15,3	1,60	16,0	1,90	1,40	>0,05

Кутові дерматогліфічні показники долонь рук у дівчат з високим і низьким інтелектуальним розвитком, град

Рука	Долонна дерматогліфіка	Інтелектуальний розвиток					
		Низький – 8,5 балів		Високий – 22,4 бали		t	p
		$\bar{X}$	$\pm S$	$\bar{X}$	$\pm S$		
Права	atd	40,8	1,91	41,0	8,39	0,12	>0,05
	dat	56,5	0,20	57,8	21,80	0,21	>0,05
	adt	81,1	7,04	79,3	4,80	0,63	>0,05
	atb	16,6	3,65	17,2	2,62	0,67	>0,05
	btc	9,70	4,06	9,40	2,90	0,30	>0,05
	ctd	14,60	4,84	14,80	2,04	0,18	>0,05
Ліва	atd	40,8	16,50	40,8	12,80	0	>0,05
	dat	58,3	7,91	59,8	4,68	0,80	>0,05
	adt	81,7	14,10	80,8	3,60	1,13	>0,05
	atb	15,9	3,84	16,2	5,46	0,22	>0,05
	btc	11,2	3,38	9,7	4,06	1,79	>0,05
	ctd	14,4	2,10	14,8	1,33	0,83	>0,05

ної довжини ad. Останні суттєві відмінності між двома вибірками хлопців зафіксовані тільки для правої руки — це дерматогліфічні довжинні показники at, ct і dt. За нашими даними можна вважати, що у хлопців схильних до високого розвитку інтелектуальних здібностей значніші за довжиною і шириною долоні рук. Дещо більше виражена ця тенденція для правої, ніж лівої руки. У двох вибірках дівчат суттєвих відмінностей довжинних долонних дерматогліфічних показників не спостерігається.

Кутові показники дерматогліфіки долонь рук у хлопців і дівчат з різним рівнем інтелектуального розвитку відповідно наведено в таблицях 7 і 8. Порівнюючи дані двох таблиць, відмітимо що суттєвих відмінностей між двома порівнюваними вибірками хлопців і дівчат щодо куткових показників долонної дерматогліфіки нема.

Обговорення результатів дослідження. Узагальнюючи наведені результати можна вважати, що дерматогліфіка пальців і долонь рук має асоціативні зв'язки з показниками інтелектуального розвитку людини. Дерматогліфічні відмінності між людьми з різним інтелектуальним розвитком значніші у хлопців, ніж у дівчат.

Наші дані дають підставу вважати, що дерматогліфічними маркерами високої схильності до розвитку інтелектуальних здібностей у хлопців є значна кількість завиткових узорів (3–4 і більше) на десяти пальцях рук. А незначна схильність до інтелектуального розвитку асоціюється з більш простими папілярними візерунками пальців. Ана-

логічна тенденція спостерігається і у дівчат, проте диференціальні відмінності тут менше виражені.

У хлопців з високою схильністю до інтелектуального розвитку кількість дерматогліфічних дельт як правило більша, ніж у хлопців, що такої схильності не мають. У дівчат такої тенденції не спостерігається.

По долонній дерматогліфіці суттєві відмінності спостерігаються тільки у хлопців. Найбільш інформативними маркерами є дерматогліфічна довжина ad на правій і лівій руці. Вона значніша у хлопців, схильних до високого розвитку інтелектуальних здібностей, ніж у хлопців, що такої схильності не мають. До комплексу маркерів, на наш погляд, можна включати також дерматогліфічні довжини at, ct і dt правої руки (всі показники значніші у хлопців, схильних до високого розвитку інтелектуальних здібностей).

Одержані нами дані підтверджують результати попередніх досліджень. Так в Італії A. Rosa et al. (2001) при дослідженні 62 дітей з інтелектуальними розладами і 75 здорових дітей знайшов суттєві дерматогліфічні відмінності у двох вибірках. Діти з інтелектуальними розладами мають більш спрощений тип візерунків пальців: у них більше дуг і радіальних петель у порівнянні із здоровими дітьми.

В іншому дослідженні, що провів Ю.А. Фадеєв (2007), порівнювались студенти, які бажають займатись науковою роботою та мотивовані на високу академічну успішність з тими студентами, хто такого бажання не має. Визначено, що студенти, які

мають високу академічну успішність і займаються науковою роботою мають дельтовий індекс від 16 і вище (це підтверджує наявність у них значної кількості завиткових візерунків). Менше завитків спостерігається у студентів контрольної групи.

Висновки

1. Знайдені дерматогліфічні маркери схильності дітей до високого розвитку інтелектуальних здібностей.
2. Дерматогліфічні маркери пальців і долонь рук у інтелектуально здібних і менш здібних дітей мають більші дерматогліфічні відмінності (а звідси більшу прогностичну значимість) у хлопців, ніж у дівчат.
3. Визначені закономірності доцільно використовувати в генетичному прогнозі потенційних можливостей до рухового навчання дітей та молоді.

Список літератури

1. Гладкова Т.Д. Кожные узоры кисти и стопы обезьян и человека / Т.Д. Гладкова. — М.: Наука, 1996. — 149 с.
2. Максименко А.М. Теория и методика физической культуры: Учебник / А.М. Максименко. — М.: Физическая культура, 2005. — 544 с.
3. Сергієнко Л.П. Спортивна генетика: Підручник для студентів вищих навчальних закладів фізичного виховання і спорту / Л.П. Сергієнко. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2009. — 944 с.
4. Фадеєв Ю.А. Психофизиологические черты студентов-исследователей / Ю.А. Фадеєв // Вестник новых медицинских технологий. — 2007. — Т. XIV, № 1. — С. 204–206.
5. Фурман А. Психодіагностика розумових здібностей школярів / А. Фурман, Г. Гура // Рідна школа. — 1996. — № 8. — С. 19–21.
6. Худолій О.М. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання: Навчальний посібник / О.М. Худолій. — Харків: «ОВС», 2007. — 406 с.
7. Rosa A., Gutiérrez B., Guerra A., Arias B., Fananás L. Dermatoglyphics and abnormal palmar flexion creases as markers of early prenatal stress in children with idiopathic intellectual disability // Journal of Intellectual Disability Research. — 2001. — Vol. 45, N 5. — P. 416–423.

Надійшла до редакції 15.08.2010 р.

Сергієнко Л.П. Теория обучения движениям: дерматоглифические маркеры в прогнозе интеллектуального развития.

В статье рассмотрены материалы экспериментального исследования, задачей которого ставилось определение ассоциативных связей между склонностью детей к высокому интеллектуальному развитию и дерматоглификой пальцев и ладоней рук. Показаны дифференциальные отличия этой связи у детей разного пола.

Ключевые слова: генетические маркеры, дерматоглифика, интеллектуальное развитие.

Serhiyenko L.P. Theory of teaching of movements: dermatoglyphic markers in the prognosis of the intellectual development of an individual.

The article deals with the materials of the experimental investigation the task of which is to define the associative links between the inclination of children to the high intellectual development and fingers and palms dermatoglyphic. The differences of such links in children of a female and a male sex are shown in it.

Key words: genetic markers, dermatoglyphic, intellectual development.

ВИКОРИСТАННЯ МУЗИЧНОГО СУПРОВОДУ В НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ, ЩО СПЕЦІАЛІЗУЮТЬСЯ З ТХЕКВОНДО

Круглянський О., Кравчук Т.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

У статті проаналізовано теоретичні дані та практичний досвід з питань використання музики в спортивній діяльності. Обґрунтовано та розроблено методику проведення навчально-тренувальних занять з тхеквондо під музичний супровід. Здійснено експериментальне дослідження ефективності використання розробленої методики.

Ключові слова: музичний супровід, тхеквондо, навчально-тренувальний процес, студенти.

Актуальність. Сучасний технічний та інформаційний прогрес вимагає від вчителів вищої школи постійного вдосконалення методик викладання як теоретичних так і практичних дисциплін. Особливо це стосується викладання спортивно-педагогічних дисциплін, які мають синтезувати в собі кращі надбання з теорій та методик видів спорту, новітніх технологій підготовки тренерів для цих видів спорту та основних наукових досягнень в підготовці спортсменів. Саме тому одним із головних завдань викладачів спортивних дисциплін та тренерів є використання в навчально-тренувальному процесі якомога більше нових та ефективних традиційних технологій з метою подальшого удосконалення спортивної майстерності спортсменів. Одним із доцільних допоміжних засобів підготовки спортсменів є музика.

Аналіз наукової та спеціально-методичної літератури показує, що доцільність прикладного використання на спортивних заняттях функціональної музики розглядали в своїх працях А. Єгорушкін (1970) [1], Ю. Коджаспіров (1989; 1998) [2, 3], О. Овсяук (2003) [4], В. Титов, А. Кожушко (1989) [6], В. Шапошнікова (1998) [7] та інші. Однак теоретичної і методичної літератури на цю тему не достатньо, а неповні, уривочні знання про закономірності функціонального впливу музики на працездатність людини, не дають змоги досягти очікуваних результатів її використання в навчально-тренувальному процесі.

Мета дослідження — теоретично обґрунтувати та розробити методику проведення навчально-тренувальних занять з підвищення спортивної майстерності з тхеквондо під музичний супровід, експериментально перевірити ефективність її використання.

Завдання дослідження:

- Проаналізувати теоретичні дані та практичний досвід з питань використання музики в спортивній діяльності.

- Обґрунтувати та розробити методику проведення навчально-тренувальних занять з тхеквондо під музичний супровід.
- Здійснити експериментальне дослідження ефективності використання розробленої методики.

Методи дослідження: вивчення та аналіз педагогічної і науково-методичної літератури; бесіди з фахівцями; педагогічні спостереження; педагогічне тестування; методи математичної статистики.

Результати дослідження. Аналіз літературних, історико-педагогічних джерел, а також науково-методичних праць освітян, діячів культури, педагогів і спеціалістів з фізичного виховання свідчить, що музика здавна використовувалася як засіб естетичного виховання та всебічного гармонійного розвитку особистості.

Останніми роками і у спорті виникла та набирає силу ідея музичної стимуляції спортивної працездатності під час навчально-тренувальних занять у таких видах спорту, які раніше здавалися взагалі несумісними з музикою, — це різні види боротьби, бокс, веслування, легка атлетика, важка атлетика, волейбол, баскетбол і тому подібне [2]. Аргументується дана ідея перш за все тим, що за допомогою спеціального (функціонального) використання музики на тренуваннях у цих видах спорту можна істотно підвищити настрій і витривалість тих, що займаються, а також підняти рівень прояву їх м'язової сили, швидкості і спритності, внаслідок чого помітно підвищується загальна результативність занять, що проводяться таким чином.

І все це не випадково, бо музика як супровід для занять фізичними вправами та різними видами спорту використовувалася багато тисячоліть назад. Починаючи з Олімпійських ігор та інших стародавніх змагань вона була невід'ємною частиною як підготовки так і виступів спортсменів. Стимулюючий та оздоровчий потенціал музики як у спорті так і в

повсякденному житті досліджували ще найвидатніші вчені давнини Аристотель, Платон, Піфагор та інші [2].

Дослідження впливу музики на ефективність навчально-тренувального процесу тхеквондистів проводилося на базі груп спортивного вдосконалення з тхеквондо факультету фізичної культури Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди з вересня 2009 року по березень 2010 року. В якості досліджуваних було обрано групу студентів-тхеквондистів у кількості 20 осіб. Групу складали юнаки 17-21 років, які мають спортивні розряди КМС та МС.

Експеримент проводився таким чином: спочатку ми перевіряли ефективність навчально-тренувального процесу тхеквондистів без використання музичного супроводу, потім для цих же досліджуваних під час тренування використовувався музичний супровід за методикою Ю.Коджаспірова [2]. Музика використовувалася під час трьох з типових структурних частин тренування: у підготовчій частині, на етапі відпрацювання окремих технічних дій і в заключній частині. Ці періоди характеризувалися виконанням простих або досить заучених вправ. Музичний супровід відповідно ділився на музику впрацювання, лідируючу й заспокійливу музику. Тривалість музичних програм була від 10 до 25 хвилин.

Завданням музики впрацювання було поліпшення настрою, зняття можливого відчуття пресищення або втоми, емоційна підтримка спортсменів з одночасним розвантаженням їхньої нервової системи від зайвої психоемоційної напруги від попереднього навчання або роботи. Програма музики впрацювання складалася в основному зі спортивних, народних і танцювальних мелодій із чітким та ясним ритмічним малюнком, приблизно відповідним ритмічним особливостям виконуваних фізичних вправ.

Під час основної частини використовувалася ритмічна музика з чітким структурованим ритмом, яка задає спортсменам темп виконання вправ у підходах, так звана лідируюча музика. До такої музики відносяться мелодії таких музичних стилів як поп-музика, рок-музика, фанк та хіп-хоп музика, рейв та брейк.

У заключній частині заняття пропонувався сеанс заспокійливої музики, який тривав 5-7 хвилин і включав сполучення ходьби й виконання нескладних фізичних вправ на розслаблення м'язів і заспокоєння дихання. Основні завдання заспокійливої музики — приємне й невимушене переключення уваги спортсменів, плавне, цілеспрямоване зняття сильного зрушення, що закономірно виникає при активній емоційно насиченій руховій діяльності, зниження стомлення й нервової напруги, прискорення протікання відбудовних процесів в організмі. У програму заспокійливої музики було включено задушевні, ліричні добутки оптимістичного забар-

влення, як у вокальному, так і в інструментальному виконанні.

Щоб визначити вплив музичного супроводу на ефективність навчально-тренувального процесу кваліфікованих тхеквондистів ми обрали такі показники: максимальна кількість правильних виконань окремих змагальних вправ тхеквондистів за 60 с. (удари ап чагі та дольо чагі), оцінку техніки виконання цих вправ за 5 бальною шкалою та ступінь втомленості за 4 бальною шкалою. Перші три показники ми вимірювали під час основної частини тренування, четвертий відразу після основної частини.

Різниця отриманих даних ефективності навчально-тренувального процесу з музичним супроводом та без нього були оброблені методом варіаційної статистики за Ст'юdentом.

Так, порівнюючи середні арифметичні кількості виконаних ударів ап чагі за 60с. при проведенні заняття без музичного супроводу ($53,25 \pm 1,71$) та з музикою ($58,05 \pm 1,45$). ми бачимо, що в першому випадку цей показник значно нижче, що й було доведено статистично. Тобто, використання музичного супроводу сприяє підвищенню швидкості виконання одного з основних ударів у тхеквондо ап чагі.

Перевіряючи вплив музики на техніку виконання цього ж удару (ап чагі) ми бачимо, що при проведенні заняття з музикою вона оцінена трохи вище — $4,25 \pm 0,18$, тоді як без музики — $3,85 \pm 0,2$, але різниця між ними виявилася статистично не вірогідною, тобто суттєвого впливу на техніку виконання ударів ап чагі у тхеквондо музичний супровід не здійснив.

Оцінюючи кількість виконаних ударів дольо чагі за 60сек. ми отримали наступні результати: при використанні на занятті музики вона дорівнювала $48,0 \pm 1,1$, на занятті без музичного супроводу — $44,6 \pm 1,31$. Різниця між цими показниками виявилася також статистично не вірогідною, що підкреслює не значний вплив музики на швидкість виконання удару дольо чагі. На нашу думку це пов'язано з тим, що техніку виконання цього удару важко ритмізувати, тобто кожен фазу цього удару поєднати з ритмом музики, або таке поєднання не приводить до підвищення швидкості удару, або підібрана музика була із невисоким темпом.

Порівнюючи бали, отримані досліджуваними за техніку виконання удару дольо чагі на занятті, проведеному з музичним супроводом ($4,1 \pm 0,17$) та без музики ($3,85 \pm 0,17$) ми бачимо, що вони також майже не відрізняються, що й було доведено за допомогою методів математичної статистики.

Зовсім інша картина спостерігалася при оцінці ступеня втомленості в заключній частині заняття, що проводилося без музики ($2,85 \pm 0,15$) та з музичним супроводом ($3,55 \pm 0,12$). Як видно з отриманих даних, студенти після заняття під музику втомили-

Таблиця 1.

Показники ефективності занять з тхеквондо проведених без музичного супроводу та з музикою (n=20)

Показники	Заняття без музичного супроводу	Заняття з використанням музики	t	p
Кількість виконаних ударів ап-чагі за 1 хв.	53,25±1,71	58,05±1,45	2,13	p<0,05
Техніка виконання ап-чагі	3,85±0,2	4,25±0,18	1,48	p>0,05
Кількість виконаних ударів дольо-чагі за 1 хв.	44,6±1,31	48,0±1,1	1,98	p>0,05
Техніка виконання дольо-чагі	3,85±0,17	4,1±0,17	1,04	p>0,05
Ступінь втомленості	2,85±0,15	3,55±0,12	3,9	p<0,05

ся значно менше, ніж після заняття, що проводилося без музичного супроводу. Різниця між показниками виявилася статистично вірогідною, що ще раз доводить про доцільність використання музики під час навчально-тренувальних занять як ефективного стимулюючого та розслаблюючого засобу, що підвищує емоційність та продуктивність заняття і при цьому знижує втомленість спортсменів.

Висновки

У дослідженні показано, що музика здавна використовувалася в спортивній діяльності як стимулюючий засіб, що сприяє підвищенню емоційності та зниженню ступеню втомленості при великих фізичних навантаженнях. Доведено, що використання музичного супроводу під час навчально-тренувальних занять з тхеквондо значною мірою сприяє підвищенню швидкості виконання одного з основних ударів у тхеквондо ап чагі та знижує ступінь втомленості після заняття. Майже ніякого впливу музичний супровід не здійснив на техніку виконання ударів ап чагі та дольо чагі, а також швидкість дольо чагі, що можна пояснити ускладненням ритмізації техніки цих ударів, або не високим темпом музики, підбраної для основної частини заняття.

Перспективи подальшого дослідження. На подальшу розробку на нашу думку заслуговують питання використання музики різних стилів та напрямів

при заняттях силовими видами спорту, а також впливу музики на швидкість та якість засвоєння змагальних вправ у різних видах спорту.

Список літератури

1. Егорушкин А.С. О музыкальном сопровождении на уроках физической культуры [Текст] / А.С.Егорушкин // Физкультура в школе. — 1970. — №11. — С.15.
2. Коджаспиров Ю.Г. Музыка в спортивном зале [Текст] / Ю.Г.Коджаспиров // Физическая культура в школе. — 1998. — № 2. — С. 72—73.
3. Коджаспиров Ю.Г. Функциональная музыка на уроках гимнастики [Текст] / Ю.Г. Коджаспиров // Физкультура в школе. — 1989. — №12. — С.25.
4. Овсяк Е.А. Технология совершенствования двигательных действий спортсменов на основе комплексного использования средств полисенсорного информационного воздействия : автореф. дисс. ... канд. пед. наук [Текст] : 13.00.04 / Овсяк Елена Александровна ; Хабаровский гос. ун-т. — Хабаровск, 2003. — 22 с.
5. Попова Е.А. Влияние музыкального сопровождения на интенсивность физических упражнений [Текст] / Е.А.Попова // Теория и практика физической культуры. — 1970. — №1. — С.70—71.
6. Титов В.С. Использование музыкального сопровождения в процессе проведения занятий по гимнастике [Текст] / В.С.Титов, А.А.Кожушко. — Харьков: ХГПУ, 1989. — 33 с.
7. Шапошникова В.И. Здоровье и музыка [Текст] / В.И.Шапошникова // Физическая культура в школе. — 1998. — № 2. — С. 91—93.

Надійшла до редакції 15.08.2010 р.

Круглянський О., Кравчук Т. Использование музыкального сопровождения в учебно-тренировочном процессе студентов факультета физической культуры, что специализируются с тхеквондо.

В статье проанализированы теоретические данные и практический опыт по вопросам использования музыки в спортивной деятельности. Обоснована и разработана методика проведения учебно-тренировочных занятий по тхеквондо с использованием музыкального сопровождения. Проведено экспериментальное исследование эффективности разработанной методики.

Ключевые слова: музыкальное сопровождение, тхеквондо, учебно-тренировочный процесс, студенты.

Kruglyanskiy O., Kravchuk T. The use of musical accompaniment in the учебно-тренировочном process of students of faculty of physical culture, that specialize with thekvondo.

In given article is analyses theoretical data and practical experience are questions of the use the music in athletic activity. It Is Motivated and designed methods of the undertaking scholastic-burn-in occupation on taekwondo with use the music accompaniment. It Is Organized experimental study to efficiency of the designed methods.

The Keywords: music accompaniment, taekwondo, scholastic-burn-in process, students.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

Львівський державний університет фізичної культури, Науково-дослідний інститут ЛДУФК
 Центр математичного моделювання
 Інституту прикладних проблем механіки і математики імені Я.С.Підстригача НАН України
 Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди, кафедра ТМФВ,
 редакція журналу “Теорія та методика фізичного виховання”
 мають честь запросити представників Вашої організації до участі в конференції

**МОДЕЛЮВАННЯ СКЛАДНИХ СИСТЕМ В ОБЛАСТІ МЕХАНІКИ ЛЮДИНИ,
 ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ**

VII електронна Всеукраїнська наукова конференція (24 березня 2011 року)

Програма конференції передбачає роботу таких секцій:

1. Моделювання як ефективний метод пізнання складних об'єктів і процесів у сфері фізичної культури.
2. Моделювання складних біомеханічних систем у сфері спорту, фізичного виховання.
3. Моделювання в області механіки людини.
4. Моделювання та інформаційні технології
5. Моделювання різних сторін підготовленості спортсменів.
6. Моделювання та технічні засоби.
7. Моделювання процесу навчання і розвитку рухових здібностей у школярів на уроках фізичної культури.
8. Моделювання навчальної діяльності студентів фізкультурних навчальних закладів.

Робочі мови конференції: українська і російська.

Для включення у програму конференції необхідно до 15 лютого 2011 року надіслати тези доповіді в обсязі 3 сторінок і матеріали доповіді (стаття, **українською мовою**) — 6—12 сторінок, а також дискету з набраним текстом.

Вимоги до статей і тез:

1. Тези і стаття подаються у вигляді текстового файлу, які необхідно переслати електронною поштою на адресу **e-mail: public@tmfv.com.ua** з поміткою «матеріали конференції».
2. Рукопис підписується всіма авторами.
3. Статті (тези) подаються у форматі **Microsoft Word 6,0/98** або ***.rtf**. Ім'я файла (**латинськими** буквами) відповідає **прізвищу першого автора+номер секції** (наприклад: **ermakov_06.doc**).
4. Текст статті (тез) повинен бути набраним через 1,5 інтервали, шрифт «Times New Roman Cyr», кегль 14; поля: верхнє, нижнє, ліве — 2,5 см, праве 1,5 см (30 рядків по 60—64 символів). Малюнки підготовлені у форматі ***.tif** чи **Corel Draw 4,0/8,0**. Таблиці повинні мати вертикальну орієнтацію і побудовані за допомогою майстра таблиць редактора Word. Формули підготовлені в редакторі формул MS Equation2.0.
5. Статті пишуться за схемою: назва статті, автори (ім'я, по батькові, прізвище), ... університет (інститут, академія), вступ (постановка проблеми, аналіз публікацій, зв'язок роботи з науковими програмами), мета дослідження, методика дослідження, результати дослідження та їх обговорення, висновки, література (не більше 6). Тексти анотацій трьома мовами (українською, російською і англійською) повинні містити: прізвище та ім'я автора (ів), назву роботи, назву установи, текст до 100 слів і ключові слова.
6. Реферат статті (**українською, російською і англійською** мовами) за схемою: мета дослідження, методи дослідження, головні результати дослідження. Обсяг — 1 сторінка. Реферати будуть надруковані в електронному варіанті журналу «Теорія та методика фізичного виховання».
7. Разом зі статтею подаються **авторська довідка** (тема виступу, прізвище, ім'я, по-батькові, назва навчального закладу, посада, науковий ступінь, звання, точна адреса, телефон, електронна адреса) і **конверт з маркою зі зворотною адресою**.
8. Тези будуть надруковані у збірнику наукових праць до початку роботи конференції, статті — у **поточних номерах фахового журналу «Теорія та методика фізичного виховання»** у міру надходження.
9. **Матеріали разом з копією квитанції на грошовий переказ надсилати на адресу: e-mail: public@tmfv.com.ua** з поміткою «матеріали конференції».

Основні дати:

Час подачі матеріалів	до 15 лютого 2011 р.
Засідання, семінар, круглий стіл	24 березня 2011 р за програмою конференції, яка буде розіслана учасникам до 3 березня, за адресою: — 79000, Україна, м. Львів, вул. Підголюско, 25, ЛДУФК, кафедра стрільби та технічних видів спорту, — м. Харків, вул. Блюхера, 2, ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, кафедра ТМФВ
Розсилання збірника авторам Розсилання електронної версії	до 15 квітня 2011 р. до 24 березня 2011 р.
Обговорення, дискусія, збірник конференції	http://www.tmfv.com.ua — доступні електронні версії попередніх конференцій.

Автори з інших міст можуть взяти участь у засіданні, семінарі, круглому столі тільки на запрошення кафедр ВНЗ-організаторів. Всі витрати за рахунок організацій, що відряджає.

Вартість публікації матеріалів конференції — 80 грн. (за один матеріал). Оплата за публікації для учасників конференції з України: **поштовою переказом** на адресу: **61174 Харків, а/с 8692. Худолію Олегу Миколайовичу.**

Адреса оргкомітету:

79000, Україна, м. Львів, вул. Підголюско, 25, ЛДУФК, кафедра стрільби та технічних видів спорту, заступник голови оргкомітету
 Виноградський Богдан Анатолійович, тел.: 80679511393, e-mail: bvynohrad@ukr.net; Лопатьєв Анатолій Олександрович, тел. 8-067-287-48-82, e-mail: dziu@cmm.lviv.ua.

61003 Харків, а/с 10947. Худолій Олег Миколайович, зав. кафедри ТМФВ. Телефон для довідок: **057-756-73-38**.

Оргкомітет конференції

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди, кафедра ТМФВ, редакція журналу «Теорія та методика фізичного виховання» мають честь запросити представників Вашої організації до участі в конференції

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЗКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ

Шоста Всеукраїнська наукова конференція (21—22 квітня 2011 року)

Програма конференції передбачає роботу таких секцій:

- 01 — досвід впровадження ECTS в Україні;
- 02 — проблеми викладання теорії і методики фізичного виховання та спортивно-педагогічних дисциплін у спеціалізованому навчальному закладі;
- 03 — проблеми фізкультурної освіти в середній школі;
- 04 — методологічні підходи до розробки програм з фізичної культури для середньої школи;
- 05 — проблеми фізкультурної освіти у вищій школі;
- 06 — інформаційні і комп'ютерні технології у фізкультурній освіті.

Робоча мова конференції: українська.

Для включення у програму конференції необхідно до **01 березня 2011 року** надіслати **тези доповіді** в обсязі 3 сторінок і **матеріали доповіді** (стаття) — 6—12 сторінок на електронну пошту e-mail: **public@tmfv.com.ua** з поміткою «матеріали конференції».

Вимоги до матеріалів:

1. Тези і стаття надсилаються на електронну пошту e-mail: **public@tmfv.com.ua** з поміткою «матеріали конференції».
2. Статті (тези) подаються у форматі **Microsoft Word 6,0/98** або ***.rtf**. Ім'я файла (**латинськими** буквами) відповідає **прізвищу першого автора+номер секції** (наприклад: **ermakov_06.doc**).
3. Текст статті (тез) повинен бути набраним через 1,5 інтервали, шрифт «Times New Roman Cyr», кегль 14; поля: верхнє, нижнє, лівє — 2,5 см, правє 1,5 см (30 рядків по 60—64 символів). Малюнки підготовлені у форматі ***.tif** чи **Corel Draw 4,0/8,0**. Таблиці повинні мати вертикальну орієнтацію і побудовані за допомогою майстра таблиць редактора Word. Формули підготовлені в редакторі формул MS Equation2.0.
4. Статті пишуться за схемою: назва статті, автори (ім'я, по батькові, прізвище), ... університет (інститут, академія), вступ (постановка проблеми, аналіз публікацій, зв'язок роботи з науковими програмами), мета дослідження, методика дослідження, результати дослідження та їх обговорення, висновки, література (не більше 6). Тексти анотацій трьома мовами (українською, російською і англійською) повинні містити: прізвище та ім'я автора (ів), назву роботи, назву установи, текст до 100 слів і ключові слова.
5. Реферат статті (**українською, російською і англійською** мовами) за схемою: мета дослідження, методи дослідження, головні результати дослідження. Обсяг — 1 сторінка. Реферати будуть надруковані в електронному варіанті журналу «Теорія та методика фізичного виховання».
6. Разом зі статтею подаються **авторська довідка** (тема виступу, прізвище, ім'я, по-батькові, назва навчального закладу, посада, науковий ступінь, звання, точна адреса, телефон, **електронна адреса**).
7. Матеріали конференції (тези) будуть надруковані у збірнику наукових праць до початку роботи конференції, матеріали доповіді (статті) — у **поточних номерах фахового журналу «Теорія та методика фізичного виховання» по мірі надходження**.
8. **Матеріали разом з копією квитанції на грошовий переказ надсилати на адресу e-mail: public@tmfv.com.ua з поміткою «матеріали конференції».**

Основні дати:

Час подачі матеріалів	до 1 березня 2011 р.
Засідання, семінар, круглий стіл (тільки для учасників з ВНЗ м. Харкова)	21—22 квітня о 14:00, м. Харків, вул. Блюхера, 2, ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, кафедра ТМФВ
Розсилання збірника авторам	до 30 квітня 2011 р.
Обговорення, дискусія, збірник конференції	http://www.ovc.kharkov.ua — доступні електронні версії попередніх конференцій.

Вартість публікації матеріалів конференції — 80 грн. (за один матеріал).

Організаційний внесок — 50 грн (сплачується під час реєстрації).

Оплата за публікації для учасників конференції з України: **поштовий переказ** на адресу: **61174 Харків, а/с 8692. Худолію Олега Миколайовичу.**

Адреса оргкомітету: 61174, а/с 8692. Оргкомітет конференції. Худолій Олег Миколайович, зав. кафедри ТМФВ, голова оргкомітету. Телефон для довідок: **057-756-73-38.**

Оргкомітет конференції

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

У журналі друкуються статті наступної спрямованості

- теорія та методика навчання рухам;
- фізичне виховання дітей та підлітків;
- спортивне тренування дітей та молоді;
- фізична культура в школі;
- фізична культура в профілактиці і лікуванні захворювань у дітей та підлітків;
- теорія і методика професійної підготовки учителя фізичної культури;
- правові основи фізичної культури в Україні.

Вимоги до оформлення статей

1. Приймаються до друку оригінальні і оглядові статті з різних проблем навчання і виховання.
2. Обсяг оригінальної статті — 6—8 стр. тексту, оглядових — 12—24 стр., коротких повідомлень — до 3 стр.
3. Стаття подається в двох роздрукованих примірниках і в електронному вигляді.
4. Рукопис підписується всіма авторами.
5. Статті подаються у форматі Microsoft Word 6,0/98 або *.rtf. Ім'я файла (латинськими буквами) повинно відповідати прізвищу першого автора. Увесь матеріал статті повинен міститися в одному файлі.
6. Текст статті повинен бути набраним через 1,5 інтервали, шрифт «Times New Roman Cyr», кегль 14; поля: верхнє, нижнє, лівє — 2,5 см, правє 1,5 см (30 рядків по 60—64 символів).
7. Малюнки підготовлені у форматі *.tif чи Corel Draw 4,0/8,0.
8. Таблиці повинні мати вертикальну орієнтацію і побудовані за допомогою майстра таблиць редактора Word. Формули підготовлені в редакторі формул MS Equation2.0
9. Оригінальні статті пишуться за схемою:
  - назва статті;
  - автор (ім'я, по батькові, прізвище);
  - університет (інститут, академія);
  - вступ (постановка проблеми, аналіз публікацій, зв'язок роботи з науковими програмами);
  - мета дослідження;
  - методика;
  - результати дослідження;
  - обговорення;
  - висновки (останнім повинен бути висновок про перспективи подальших розвідок);
  - список літератури;
  - тексти анотацій трьома мовами (українською, російською і англійською) повинні містити: прізвище та ім'я автора (ів), назву роботи, назву установи, текст до 100 слів і ключові слова;
  - реферат статті (**українською, російською і англійською** мовою) за схемою: мета дослідження, методи дослідження, головні результати дослідження. Обсяг — 1 сторінка. Реферати будуть надруковані в електронному варіанті журналу «Теорія та методика фізичного виховання».
10. Стаття повинна бути написана українською мовою і вчитана авторами.

Додатково авторам необхідно подати такі відомості: повне прізвище, ім'я та по батькові, місце роботи, посаду, науковий ступінь, тему виконаної наукової роботи, домашню адресу, **e-mail** і контактний телефон, **кількість примірників журналу**, яка буде надсилатися наложеним платежем.

Статті надсилати електронною поштою з поміткою «Стаття в журнал «ТМФВ»».

E-mail: **public@tmfv.com.ua**. Телефон для довідок: **057-756-73-38**.

Інше

1. Один примірник журналу, у якому опублікована стаття, висилається на адресу автора наложеним платежем після виходу його у світ.
2. Більшу кількість примірників необхідно замовляти завчасно.